6459

¶ Roberti VVhitintoni alma in vniuersitate Oxonienſi laureati, de octo partibus orationis ęditio.

¶ Authoris diſtichon.

Grãmaticę fãutrix reliq̃s dat adire ſorores
Pegaſidum pulſes hac ſine ſero fores.

¶ Facundiſſimi Remacli Florenatis Hexaſtichon.

Grãmatices qſquis magnã aſpnaris auenã
Nec cupis e tanto granimine principiũ.
Lege itidẽ parili reliq̃s poſtpone ſorores,
Quas tibi Mnemoſynes ſancta propago (dedit.
Prima trahit partꝰ primordia diua loquẽdi
Ad ſociaſq; huius ianua prima patet.

HVMILIABIT CALVMNIAtorem.

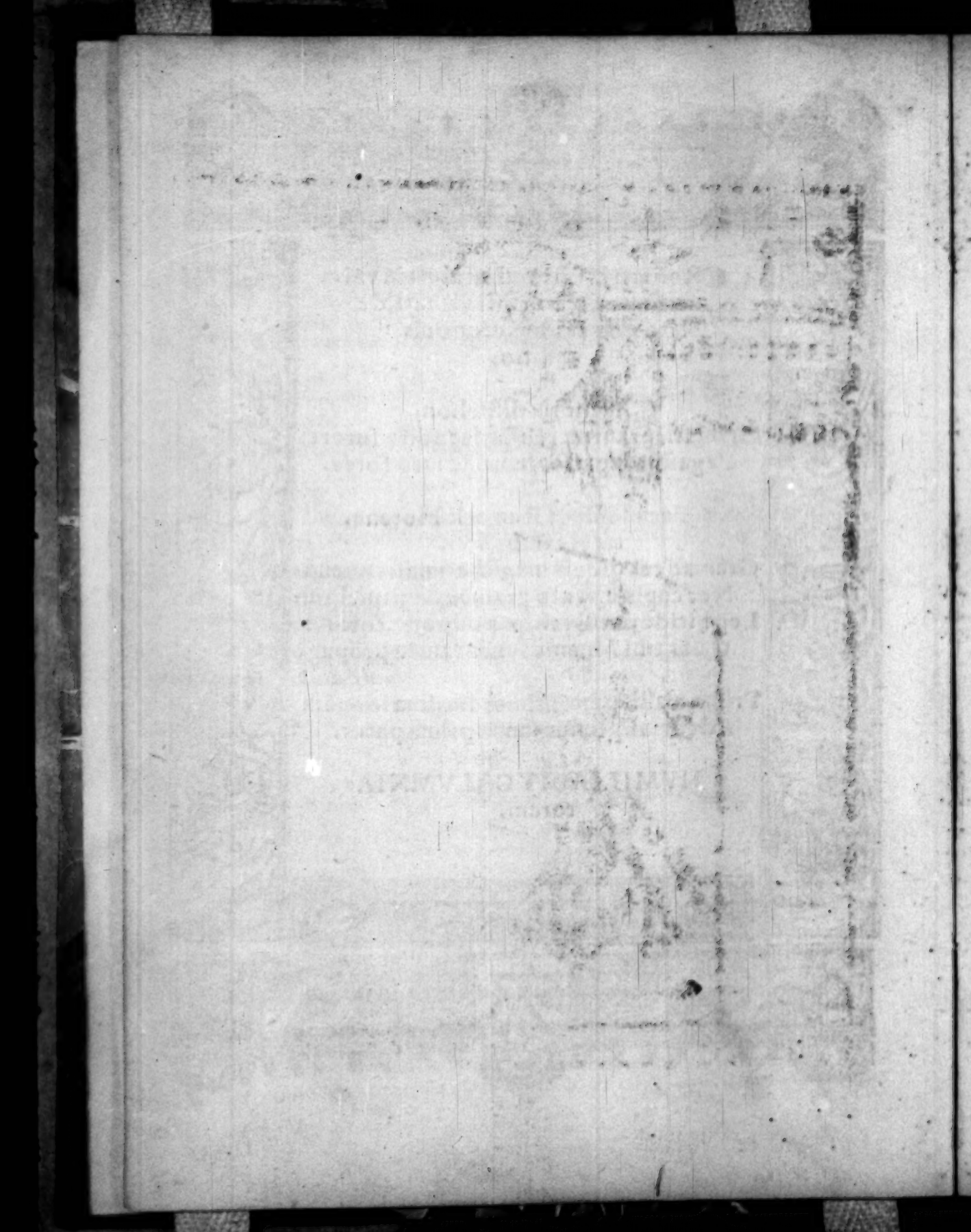

Grammatica est cõgrue loquendi scientia/ recteq; scribere docẽs: vsu/ratione/authoritateq; constans.

¶ Grammatica dr a grãma grece/quod latine dr litera. Caue dicas q icos scientia: qr ica adiectio siue protractio est in grammatica/vt icus in heroicus gallicus qđ. ¶ Grammatice partes sunt quattuor scilz. Litera/syllaba/dictio/q oratio. Cuius sensus sic accipiendus est. qr prima pars grãmatice sit de lra. secũda de syllaba. tertia de dictione. quarta de oratione. Grammatice partes.

¶ Litera est minima pars vocis cõposite ex literis que scribi potest individuus. Litera

¶ Uox est repercussio aeris ad vocalem arteriam auribus accidens. Uox

¶ Uox dr a boo/as. mutata b in u/q vltima o in x versa.

Uox est duplex. articulata q inarticulata.

Uox articulata est que ab aliquo mẽtis sensu proficiscitur. vt Petrus. gemitus.

Uox inarticulata est que a nullo mẽtis sensu proficiscitur. vt sonitus coax.

¶ Uox articulata est duplex. scilicet literata q illiterata.

Uox articulata lrata est illa q̃ ab aliq̃ mẽtis sensu ꝓfecta scribi põt. vt Petrus.

Uox articulata illiterata est illa que ab aliquo mentis sensu profecta scribi non potest. vt gemitus.

¶ Uox inarticulata similiter est dupler. Literata et illiterata.

Literata vox et inarticulata est illa: que a nullo mentis affectu profecta scribi potest. vt coax/cra.

¶ Illiterata vox q inarticulata est illa que a nullo mẽtis affectu profecta scribi non potest. vt tumultus.

¶ Litera dr a litura: vel a legendo/quasi legitera. quia legendi iter prebet.

¶ Literis accidũt tria. Nomen quo appellãtur. Figura qua depingũtur. Potestas qua valent.

¶ Litere in hoc distant ab elemẽtis: qr elemẽta proprie sunt ipe literarũ pronũciationes/litere vero figure: sed confunduntur.

¶ Litere sunt in alphabeto due et viginti. scilz. a.b.c.d.e.f.g.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t v.x.y.z. Ex his q̃nq; sunt vocales. a.e.i.o.u. Uocales ideo dicte qr plenã per se vocẽ faciũt. y vocalis greca est/q in grecis (nõ aũt latinis) scribit dictionib⁹. vt Tityrus. Ceteras consonantes appellamus: quasi cũ vocalibus sonantes. Sũt aũt sedecim. b.c.d.f.g.k.l.m.n.p.q.r.s.t.x.z. h nõ est lra: sed aspirationis nota. Uocales. Consonantes

¶ Consonantes diuiduntur in mutas et semiuocales. Mute.

¶ Mute sunt nouem. b.c.d.f.g.k.p.q.t.

Mute autem ideo dicte: qr respectu aliarũ literarum parum sonant. Semiuocales.

Semiuocales sunt septem. l.m.n.r.s.x.z.

Ideo semiuocales: qr plenam vocem habent.

Ex his due sunt liquide. l. q r. aliq̃n etiã. m.n. q s. Quas ideo liq̃das appellamus qr post mutas posite faciũt precedentẽ syllabã breuẽ esse cõmunẽ. vt pharetra et pharetra: media longa vel breui. Liquide.

¶ Diphthõgus est cõglutinatio duarũ vocaliũ vim suã seruãtiũ le adẽ syllaba. Diphthongi sunt q̃nq; ae. oe. au. eu. q ei. harũ due scribuntur q nõ ꝓferũtur. ae. et oe. Au eu q ei scribũtur q ꝓferunt. vt audio. euge. q hei. Uerg. hei mihi q̃lis erat. Diphthõgus

¶ Syllaba est vox lr̃alis: q sub vno accẽtu q vno spiritu indistãter profertur.

¶ Accidũt syllabe quattuor. Tenor/spiritus/tempus/q nũerus literarum. Syllaba.

¶ Tenores. i. accentus sunt tres. Acutus. gravis. q circũflexus.

¶ Spiritus duo sunt. Asper/q leuis.

¶ Tempora sunt tria. Breue longum. q commune.

Nũerus: qr syllaba cõstare põt ab vna ad sex lr̃as. vt a. ab. abs. stra. trãs. q stirps

¶ Dictio est minima pars orationis constructe. i. in ordine posite pars aũt quãtum ad totum intellectum. Dictio.

¶ Oratio est ordinatio dictionũ congruã perfectamq; sententiã demõstrans. Oratio.

¶ Oratio est dupler. Grãmatica que cõstat ex nomine q verbo. q Rhethorica q̃ cõstat ex sex partibus. hoc est exordio/narratione/diuisione/confirmatione/confutatione/et conclusione.

De nominibus.

PArs orationis est vox indicãs mentis cõceptũ. ¶ Partes orõnis sunt octo. Nõmen. pronomen. verbũ. participiũ. aduerbium. conjunctio. prepositio. ⁊ interiectio. Ex his octo partib⁹ quattuor declinantur: scilz nomen. pronomẽ. et participium cũ casu. verbum per tempora ⁊ modos. Reliqne sunt indeclinabiles.

Nomen. ¶ Nomen est pars orationis cum casu corpus aut rem proprie communiter ve significans.

¶ Nomen dicitur a notamine: q̃ hoc notemus vniuscuiusq; qualitatem.

¶ Nominũ: alia sunt substantiua. alia sunt adiectiua. alia vero relatiua.

Substantiuũ est qđ in oratione per se subsistere potest: ⁊ vnico vl duob⁹ articulis ad summũ inflectitur. vt hic magister. hic et hec sacerdoe.

Substantiuũ. ¶ Substantiuũ est duplex. Propriũ et appellatiuũ. Propriũ est qđ rem singularẽ ⁊ non communem significat. vt Petrus/Roma/Tyberis.

Propriũ. ¶ Propriũ nomen est quadruplex. Prenomen. nomen. cognomẽ. ⁊ agnomen.

Prenomen est quo vsi sunt Romani ⁊ Sabini reuerentie vel amicitie causa. vt Quintus. Aulus. Titus.

Nomẽ proprium est qđ primo alicui rei inditur. vt Andreas.

Cognomen est cognationis nomen. vt Scipio.

Agnomen est quod alicui ab euentu imponitur. vt Roman⁹ Africanus.

¶ Nomen proprie proprii natura sua caret plurali. vt patet in hoc versu.

Propria deficiunt plurali significanter.

¶ Quattuor tamen modis propria nola pl'aliter declinari possunt. Primo modo causa euentus. vt qñ euenit plures eodẽ nole appellari. vt duo fuerũt Plinij. maior⁊ minor. Scõo partitiõis gra. vt Galliarũ. alia est superior/ altera citerior. Tertio authorũ vsu. Marti alis enĩ scripsit. Sũt Mecenates / sunt Flacci / sunt; Marones. Quarto opinionis causa. vt in illo Vergiliano. Quid tantũ Oceano properant se tingere Soles. Opinionẽ vulgi imitatus est / qui vno quoq; die nouum solem oriri opinabantur.

Propria plurali quandoq; petunt variari.

Euentus causa vel quum partitio detur.

Vsus & authorum vel opinio cum varietur.

Appellatiuum Corporale. Onionymũ. ¶ Appellatiuũ est cuius sigtũ naturaliter cõmune est multorũ. vt homo. leo. arbor. Appellatiuũ est multiplex. Corporale. qđ corpus significat. vt hõ lapis. Incorporale: quod corpus nõ significat. vt anima/virtus.

¶ Onionymum. ⁊. equiuocũ est quod non significatione sed voce conuenit. vt canis. cancer.

Synonymum. Synonymũ est quod nõ voce sed sigtione conuenit. vt ensis. mucro. gladius.

Ad aliqđ dictũ ¶ Ad aliqđ dictũ est cuius sigtũ ad aliud dependet. vt dñs seruus. pater filius.

¶ Nomen quasi ad aliquid dictũ partim sigt dependentiã: sed th posito eo modo ponitur illud ad quod dependet. vt nox dies. dexter sinister.

Gentile. Patrium. Gentile est quod gentem significat. vt Grecus Italus.

Interrogatiuũ Patrium est quod a patria sumitur. vt Romanus a Roma.

Infinitum Collectiuum. Interrogatiuũ est qđ cum interrogatione profertur. vt quis?

Diuiduũ. Infinitum est quod incertum sigt. vt quisquis quicunq;.

Collectiuum est quod in singulari multitudinem significat. vt populus.

Diuiduũ seu distributiuũ est qđ a duobus vel plurib⁹ ad singulos relationẽ habet. vt uterq;. alter. alteruter. quisquis. omnis. singuli.

Partitiuũ Partitiuũ nomen est quod partitionẽ sigt. vt quidam. vllus. aliquis.

Generale Generale est quod in diuersas species diuidi potest. vt animal. arbor.

Speciale. Speciale est qđ alter a pars diuisionis a gñe est. vt equus laurus. pyrus.

Factitium. Factitium est qđ a sonorũ proprietate factum est. vt turtur. grus. tintinnabulũ.

Absolutum Absolutũ est quod per se intelligi potest. vt deus. ratio.

Temporale. Temporale est quod tempus sigt. vt mensis. annus.

Locale Locale est quodlocũ vel spaciũ significat. vt longinquus. propinquus.

Grecum est quod totum est grece declinatiõis. vt pan panos.calypso calypsonis. Grecum.
Latinũ est qđ totũ in latinã regulam cõuersum est. vt pollux pollucis. Latinum.
Nothum qđ greca latinaq; vox est. vt Achilles. Nothum.
Numerale est quod numerũ significat. vt vnus/duo. Numerale.
¶ Numerale est quintuplex. Cardinale/ordinale/dispartitiuũ/ponderale/ꝛ multiplicatiuum.
Nomen nũerale cardinale est qđ solũ nũerũ sigt. vt vnus. duo. tres. decẽ. octodecim duodeuiginti. decem ꝛ octo. nouẽdecim. vndeuiginti. vel decẽ ꝛ nouẽ. viginti. centũ. mille. duo millia. tria millia. ꝛ referũtur pro quot. vt habeo decẽ talẽta quot tu. Cardinale.
Nũerale ordinale est qđ preter nũerũ sigt etiã ordinẽ. vt primus. secundus. tertius vigesimus vel viceſimus. trigesimus vel triceſimus. cẽteſimus. milleſimus ꝛ similia. et referuntur per quotus. vt ego primus in classe mea. quotus tu in tua. Ordinale.
Numerale dispartitiuũ est qđ preter nũerũ sigt etiã partitionem seu diuisionẽ. vt singuli. bini terni. quaterni. dni. viceni. cẽteni. milleni. Et referũtur p quoteni. vt per vrbem terni institimus/ quoteni vos. Dispartitiuũ
¶ Ista nola dispartitiua (vt vult Priscianus) solum pluraliter declinantur. vt in plurali ntõ singuli e. a. quoteni. e. a.
¶ Ponitur interdũ bina pro duo. terna pro tria. ꝛc. quotieſcũq; substãtiua quibus iungunt declinantur tm in pl̃ali. vt binas/ternas/denas lras. nã duas tres decẽ non licet dicere. poete tm cũ aliis substantiuis vsurpant. Uerg. Bina manu lato crispans hastilia ferro. Excipitur fm Uallã pondo. nam habemus dicere duo põdo/ꝛ millia pondo argenti.
¶ Numerale ponderale est quod preter nũerũ sigt etiã quantitatem põderis vt mensure. vt simplus. duplus. quadruplus. vigecuplus. centuplus. millecuplus. Et referuntur per quotuplus. vt Egyptus reddit triticum centuplum/ quotuplũ nõ reddit Italia. Ponderale
¶ Numerale multiplicatiuũ siue diuisiua forme est quod põter nũerũ multiplicationem forme sigt. vt simplex. duplex. triplex. quadruplex. nonuplex. decuplex. vigecuplex. cẽtuplex. millecuplex. ꝛ referuntur per quotuplex. vt habeo vestẽ tripliplicem/quotuplicem tu non habes. Multiplicatiuum.
¶ Hec nola diuisiua forme ponũtur aliqñ pro primitiuis ꝛ proprie qñ iũgunt nominibus plurali carentibus. vt triplex fumus domo egreditur.
Ea nola dicuntur numeralia quibus vtimur in numerãdo. vt vnus. duo. tres. singuli bini. terni. ꝛ nũeralia aduerbia. vt semel. bis. ter. quater. atq; alia hmõi. in quibus notandũ est q in cõpositis citra viginti si copula interceſſerit/ maior nũerus sẽp precedet. vt decem ꝛ septem. decẽ et octo. Si aũt nulla intercedat copula/ minor numerus semper precedet. vt septemdecim. octodecim. Supra viginti autẽ vsq; ad centum vt maximus est ds̃q; numerus ita in primo loco ponetur. vt viginti vnus viginti duo. viginti tres. Sed si copula intercedat is numerus p̃ponetur qui minor est. vt vnus ꝛ viginti duo ꝛ viginti ꝛc. vt Cicero. plato vno ꝛ octogesimo anno scribens est mortuus. Idẽ. Leontinus Gorgias centum ꝛ septem cõpleuit annos. Ex quibus Ciceronis verbis manifeste colligitur ante cẽtum preponi numerum minorem/post centum vero postponi. Eodem modo loquimur/supra viginti milia vsq; ad centũ millia. vt milites nostri sex ꝛ viginti millia erant/ vt milites nostri erant viginti sex millia. vel milites nostri erant vicies sexies mille. vel militũ nobis erãt viginti sex millia. Etenim hec nomina dum copula carent cõposita videntur. vt vndecim. duodecim. septemdecim. viginti vnus. viginti duo. ꝛ similia. quemadmodum illa. vndeuiginti: quasi vno dempto de viginti: ꝛ significat decem et nouem.
¶ Sũt preterea numeralia: vnarius. binarius. ternarius. vicenarius. ꝛ similia q̃ denotant non multiplicationẽ sui/ sed numerũ aliarũ rerũ que non nominãtur. vt lapis cẽtenarius. non q centuplus sit: sed centũ librarũ homo cẽtenarius. nõ q sit cẽtum geminis: sed quia habet centum annos. In arius.
¶ Alia sunt que significant numerũ annorum. vt biennis. triennis. quadriennis quinquennis. sexennis septennis octennis. nouennis. decennis. ꝛ vt quidam volunt adduntur his vndecennis. et duodecennis. In ennis.

¶Reliqua pro quorundã iudicio nõ sunt in vsu.et referũtur per quotennis. vt ſi decennis/q̃tennis tu. A predictis fũt substantiua/biennĩ.triennium quadrien nium.quinquennĩ.ſexennĩ.ſeptennĩ.octennĩ.nouẽnĩ.decennĩ. Similiter dicimus bimus.trim⁹.quadrimus. Itẽ auniculus. bimulus.trimulus. q̃drimulus. Quemadmodũ dicendũ est de nobis/ita dicendũ est de aduerbijs.vt semel.bis ter.quater.q̃nquies. ſexies.ꝛc. vigeties.trigeties.quadrigeties.q̃nquageties.ſe xageties.ſeptuageties.octuageties. nonageties. ꝑ quib⁹ dicim⁹ vicies.tricies. quadragies.q̃nquagies.ſexagies.ſeptuagies.octuagies.nonagies.cẽties.ducen ties.millies.et referuntur per quoties vt ter legi Virgiliũ/quoties tu.

Adiectiuum

¶Adiectiuũ est quod per ſe subſiſtere non poteſt/niſi poſitũ in neutro genere substã tiuato et:per tres voces ſeu articulos variatur.vt bonus /bona/bonũ.hic/hec/et hoc felix.

Adiectiuorũ tres sunt ſpecies:alia sunt pura declinatione/cõſtructione/ꝛ ſignifi catione.vt albus/alba/albũ.hic hec hoc felix.

Alia sunt adiectiua ſignificatione/et ſubſtantiua declinatione et conſtructione: vt patet in hijs verſibus.

Degener & pauper dives ſoſpes locuples pos
Impos habes compos teres inquies atq; ſuperſtes
Vber dis ales,iungas ijs a pede nata.

¶Alia sunt adiectiua declinatione/ꝛ ſubſtãtiua ſigtione/ꝛ cõſtructione.vt partiti ua.diſtributiua.interrogatiua.ꝛ infinita partitiue poſita:q̃ aliter ſũpta ſemp adherent ſubſtantiuis.vt q̃s homo.q̃s hominũ quidam ciuis.quidam ciuium.

¶Item adiectiuorũ quedam sunt qualitatiua/quedam sunt quantitatiua.

Qualitatiuum est quod qualitatem ſigt.vt bonus .malus.

Quantitatiuũ est quod quantitatẽ ſigt.vt magnus.longus.

¶Adiectiuorũ que ſignt quantitatẽ.alia ſignt quãtitatẽ cõtinuã. vt magn⁹. lõgus.ꝛc.alia diſcretã. Ex hijs q̃ ſignt quantitatẽ diſcretã.alia ſignt quãtitatẽ diſcretã abſolutã.vt vnus.duo.tres.vnarius.biẽnis ꝛc.Alia ſignt quantitatẽ diſcretam ordinalem.vt primus.ſcõus ꝛc.Alia significant quãtitatẽ diſcretã diſtributiuã vel diſpartitiuã.vt bini.terni. Alia significant quãtitatẽ diſcretã multiplicatiuam forme.vt ſimplex.duplex ꝛc.

Relatiuum

¶Relatiuum est quod rem ante dictam iterum refert.

¶Relatiuũ est duplex.ſubſtantie /et accidentis.

Relatiuũ ſubſtantie est quod antecedens ſubſtantiuũ refert.

Sunt autem relatiua ſubſtantie tredecim.vt patet in hijs verſibus.

Qui quæ quod,ſuus ipſe ſui ſic alter is idem
Ille alius reliquus ſimul ambo cætera vterq;.

¶Relatiuum ſubſtantie est duplex.identitatis et diuerſitatis.

Relatiuũ ſubſtãtie identitatis est illud:qõ idẽ cũ ſuo referat antecedentẽ.

Sunt autẽ relatiua ſubſtantie idẽtitatis nouẽ. qui / que/quod/is/ſuus/ipſe/ſui/ ille/idem/ambo /et vterq;.

¶Relatiuũ ſubſtantie identitatis est duplex. Reciprocũ et non reciprocũ.

Reciprocũ relatiuũ est quod in ſe ſui ſigtionẽ reflectit.vt Cato defendit ſe.

Sunt autem relatiua reciproca duo.ſui et ſuus.

Non reciprocum relatiuum est quod in ſe ſui ſignificationem nõ reflectit.vt Cato defendit illum.

Sũt autẽ non reciproca relatiua ſeptẽ.q̃/q̃/quod/is/ipſe/ille/idẽ/ambo/ꝛ vterq;.

Relatiuũ ſubſtãtie diuerſitatis est illud quod diuerſa a ſuo refert antecedente:vt doctorum alius legit/alius ſcribit.

Sunt autem relatiua ſubſtantie diuerſitatis quattuor. alius/alter/reliquus ꝛc.

Relatiuũ accidẽtis est illud quod antecedens adiectiuũ refert.vt ego ſum albus/ qualis es tu.Sũt aũt relatiua accidẽtis decẽ.vt patet in hijs verſibus.

Quot qualis quantus quotuplex quotus atq; quoteni
Et quotuplus cuius cuias his iunge quotennis.

¶ Qualis est relatiuū accidentis qualitatiuū: qz qualitatē sīgt. cui respōdēt nomina adiectiua eandem qualitatē significantia. vt iustus qualis cesar. Ad hāc speciem reducitur cuiusmodi. Qualis

¶ Quātus est relatiuū quantitatiuū: qz quantitatē sīgt. cui respondent nola adiectiua eandem quantitatem sīgntia. vt sum longus quantus tu. Quantus

¶ Quot est relatiuū nūerale absolutum: qz quantitatem discretā nūeralē absolutam significat. cui respondēt nola numeralia cardinalia. vt natus sum annos sedecim quot tu. Quot

¶ Quotus est relatiuū ordinale: qz quantitatē discretā ordinalē sīgt: cui respondēt nola ordinalia. vt primus sum in classe mea quotus tu in tua. Quotus.

¶ Quoteni est relatiuū diuisiuū siue dispartitiuū: qz quantitatē in pares numeros diuisiuā significat. cui respōdent nomina diuisiua siue dispartitiua. vt trinus bini quoteni vos. Quoteni.

¶ Quotennis est relatiuū annale: qz quantitatē discretam annoz sīgt: cui respōdēt nola numeralia/vel ex numeralibus ꝛ anno cōposita. vt sum decennis vel decem annoum quotennis tu. Quotennis

¶ Quotuplus est relatiuū ponderale: qz quantitatē discretā ponderis vel mēsuræ significat. cui respondent nomina ponderalia. vt Egyptus reddit triticū centuplum quotuplum non reddit Italia. Quotuplus.

¶ Quotuplex est relatiuū diuisiuū seu multiplicatiuum forme: qz diuisionem seu multiplicationē forme significat. cui respondēt nola multiplicitatē significātia. vt habeo duplicem vestem quotuplicem tu non habes. Quotuplex.

¶ Cuius est relatiuū possessiuū: qz possessorem significat. cui respondent nola vel pronomina possessiua/vel grūs proprioū q̄uis substantiuoum. vt hic equus est patrius/vel patris cuium est frenum. Cuius.

¶ Cuias est relatiuū patriū seu gentile: quia gentem vel patriam significat. cui respondent nola gentis seu patrie. vt sum Anglicus cuias es tu. Cuias

¶ Relatiua que incipiūt a c/vel a q/tribus modis ponunt. Relatiue. vt ego sum albus qualis es tu. noui cuiusmodi homo es. sum magnus quātus es tu. Romanus cuias es tu. Interrogatiue. vt qualis es tu? quāt⁹ es tu? quotū annū agis? q̄t nūmos habes? Infinite. vt nescio quāt⁹ sis/cuias sis/aut cuia filia sit hec puella.

¶ Relatiua que incipiūt a t. tribus modis accipiuntur. Relatiue copula mediante. vt ego sum magnus ꝛ tantus est Plato. Habeo multos discipulos ꝛ tot habet Socrates. Redditiue hoc est loco antecedētis. vt ego sum talis ꝛ tāt⁹/qualis ꝛ quātus est iste. Infinite: q̄n sequitur cōiunctio q; vel ut. vt ego sum talis ꝛ tātus vt non egeā opera tua. Ego cupio talis esse vt videar felix. Hoc etiā modo sumūtur istiusmodi/eiusmodi/illiusmodi.

¶ Reperiuntur alia relatiua geminata/vel assumētia sibi cūq;. vt quotq̄t/quotcūq;. q̄liscqualis/q̄liscūq;. quātuscquātus/quātuscūq;. cuiascuias/cuiascūq;. Quis etiā gemina k: vt quisquis: ꝛ q̄ assumit sibi cūq;. vt q̄cunq;: q̄ pprie posita vim habent ipsius relatiui simul cū antecedēte distributiuo: vt q̄squis vel quicunq; legit discit. i. ois q̄ legit discit. Ponunt etiā aliq̄n ꝓ ipso relatiuo tm̄. vt deus oia quecunq; voluit fecit. pro que voluit. Et pro distributiuo tm̄. vt ego diligo quemcunq; hominem. i. oēm hominem. Ponūtur etiam infinite. Vergilius. Quicquid erit superanda omnis fortuna ferenda est. Relatiua in cunq;.

¶ Dictiones geminate eque sīgnt/ac si assumerent sibi cunq;. vt quisquis. i. quicunq;/vbiubi. i. vbicunq;/vtut. i. vtcunq;.

Itidē quedā aduerbia aliq̄n sumūtur relatiue/interrogatiue/ꝛ infinite. vt vbi vnde quo qua quū q̄n quorsum quousq;. de quib⁹ exēpla sunt facillima inuentu. Preterea istorū antecedētia nōnunq; sumūtur relatiue. vt fui apud forū/ꝛ ibi sursum deorsum mihi quesitus es. Sic etiam fit de reliquis.

¶ Nomini accidunt sex. Species/genus/numerus/figura/persona/ꝛ casus. Species est qua cognoscitur primatiuū a derivatiuo.

Species. ¶ Species est duplex. Primatiua et deriuatiua.
Primatiua species est cū dictio a nullo alio deriuatur. vt Roma. mons.
Deriuatiua est cum dictio ab alio deriuatur. vt romanus/ montanus.
Ubi notandū est vtq; toties res verbi precedit rē nois / nomē deriuatur a verbo. vt a scribo scriba. vbi aūt econuerso fit ꝟbū descēdit a noie. vt ab armis armo/as.

Deriuatiuorū species. ¶ Deriuatiuorū species sunt decem. scz patronymicū. possessiuū. cōparatiuū. superlatiuū. diminutiuū. ꝟbale. participale. aduerbiale. paronymū. ⁊ denolatiuū.

Patronymicū. Patronymicū est qđ signter a patrū deriuatur noibus fm grecā formā: ⁊ significat cū gto primatiui filium vel nepotem/filiā vel neptem. vt Lacides filiꝰ vel nepos Laci. Sed multa ab aliis formātur/abusiue tamē: vt infra dicetur.

Possessiuum. Possessiuū est quod cū gtō principali significat aliquid ex ijs que possidentur. vt regia domus. i. domus regis.

Comparatiuū. Comparatiuū est qđ cum intellectu positiui; vel cū aliquo participe sensus magis aduerbiū sigt. vt fortior. i. magis fortis.

Superlatiuū. Superlatiuū est quod ad plures sui generis cōparatū superponitur oībus vel p se prolatū intellectum habet positiui cum valde aduerbio.

Diminutiuum. Diminutiuū est qđ diminutionē sui ꝓmatiui absolute demōstrat. vt rex regulꝰ.

Uerbale. Uerbale est quod a verbo deriuatur. vt ab exulo exul.

Participale. Participale est quod a participio nascitur. vt a lectus lecti. lectio.

Aduerbiale. Aduerbiale est quod ab aduerbio deriuatur. vt a cras crastinus.

Paronymum. Paronymū est quod ab alio quodam trahitur ⁊ nihil de memoratis supra significat. vt ab equus eques.

Denolatiuum. Denominatiuū est qđ a primatiui voce nō ab aliqua speciali significatione sic appellatur. Ita ois dictio casualis a quacunq; dictione deriuetur pōt dici denominatiuum. Genus est vel videtur esse discretio sexus.

Genus ¶ Genera noīm sunt septem. scz masculinū/femininum/neutrū/cōmune duorum comune trium/dubium/et epicenum.
Masculinū est cui preponitur articulare hic. vt hic cesar.
Femininū est cui preponitur articulare hec. vt hec Julia.
Neutrū est cui preponitur articulare hoc. vt hoc animal.
Cōe duoꝝ est cui ꝓponūtur articularia copulata hic et hec. vt hic et hec homo.
Cōmune trium generum est cui preponunt articularia copulata. hic ⁊ hec ⁊ hoc. vt hic et hec et hoc felix.
Dubium vel incertum genus est cui sub distinctione preponūtur articularia hic vel hec. vt hic vel hec dies.
Promiscuū vel epicenū genus est qđ sub vna voce ⁊ vno articulo cōprehēdit animata vtriusq; sexus. vt hic passer/hec aquila.

Numerus. ¶ Numerus est accidens dictionis quo fit discretio quantitatis.
¶ Numerus est duplex. Singularis/⁊ pluralis.
Singularis nūerus est quantitas qua dictio vnitatem significat. vt homo.
Pꝛalis nūerus est quantitas qua dictio multitudinē sigt. vt homines.

Figura. ¶ Figura est dictionū simpliciū cōpositarū vel decōpositarū discrimen.
¶ Figura est triplex. Simplex/cōposita/⁊ decōposita.
Simplex figura est qñ dictio cū alio nō cōponitur. vt animus.

Compositio. Cōposita est cū dictio a duobꝰ vel pluribꝰ fiat. vt magnanimꝰ. inexpugnabilis.
Decōposita figura est cū dictio a cōposita dictiōe deriuetur. vt magnanimitas.
¶ Nola et reliquę partes oīonis cōponūtur quattuor modis. Primo mō ex duobus integris. vt suburbanꝰ. Scdo modo ex duobꝰ corruptis. vt efficax municeps. Tertio modo/ex integro ⁊ corrupto. vt ineptus insulsus. Quarto modo ex corrupto integro. vt nugigerulus. Aliqñ ex cōplurib⁹. vt inexpugnabilis. impterritꝰ.
¶ In cōpositis ex duobꝰ rectis ambo nti declinantur. vt hec respublica. huiꝰ reipublice. Alteruter aūt viginti vnus. viginti duo. viginti tres. ⁊ pro opinione quorundā etiam Leopardus fm postremū rectū variantur. vt alteruter/ tra/trum. alterutrius. alterutri. viginti vnus/a/ū. viginti vnius. ⁊c. In vsurpatione huius nois viginti vnus si substantiuum precedat tunc debet pluraliter sumi. vt habeo denarios viginti vnum. sin postponatur debet singulariter sumi. vt habeo vi-

ginti vnum denariũ. Boetius in Arithmetica. Si septies tres addãtur in viginti vnũ nũerũ cadũt. nõ enĩ dixit in viginti vnũ nũeros. Itidẽ viginti vnus caret plurali numero: nisi quando ipũ ponitur substantiuo carenti singulari.

¶ In compositis ex recto et obliquo/rectus tantum modo variatur. vt hic tribunus militũ. huius tribunorum militũ.

¶ In cõpositis ex duob⁹ obliqs ambo obliq; penit⁹ indeclinabiles sunt. vt hmõi.

Persona.

¶ Persona est accidens quod de agentis qualitate loquitur.

¶ Persona est triplex. Prima/secunda/et tertia.

Prima ꝑsona est q̃ de se loquit. ⁊ duob⁹ pnoib⁹ accidit. ego et nos cũ suis obliqs.

Secunda persona est illa ad quã dirigitur sermo. ⁊ duobus pronoibus accidit. tu et vos cũ suis obliquis: ⁊ vocatiuis casibus.

Tertia persona est de qua fit sermo. ⁊ accidit oĩbus casualib⁹ preter ego nos/tu ⁊ vos: cum suis obliquis et vocatiuis casibus.

Casus.

¶ Casus est variatio nois/vel aliarũ dictionũ ꝑ mutationẽ nouissime syllabe. Casuo ꝺ⁹ a cadẽdo: q̃ quasi a recto cadere videat. Unde rect⁹ abusiue ꝺ⁹ casus/ q̃ cadens a sua terminatione in alias facit obliquos casus.

¶ Casus noim sunt sex. Nominatiuus/qui ⁊ rectus ꝺ⁹. genitiuus / q̃ ⁊ patrius siue possessiuus. datiuus/q̃ ⁊ acquisitiuus. actũs/qui et causatiuus. vocatiu⁹ qui ⁊ salutatorius. ablt⁹ qui ⁊ lectus dicitur.

¶ Ntũs siue rectus est qui rem nominat/verbũ vt plurimũ precedẽs.

¶ Gtũs siue possessiuus est qui ceterorũ casuũ est generator: ⁊ possessionẽ demõstrat necnon ⁊ per eũ possessiua ⁊ patronymica resoluuntur.

¶ Datiuus est qui aliquid dari vel acquiri significat.

¶ Accusatiuus est cui aliquid causari ⁊ in causa esse ostendit.

¶ Uocatiuus est qui vocationẽ vel salutationem significat.

¶ Ablatiuus est qui aliquid auferri demonstrat. hic quoq; latinus ꝺ⁹: quia lingue latine proprius est.

Quanq̃ casus ab aliis significationib⁹ nomina sumere possunt/ a notioribus tamen ⁊ frequentioribus sumpserunt nomina sua. teste Prisciano.

Forme casuales.

¶ Forme casualis est sextuplex nomen. Monoptotũ/diptotũ/triptotũ/tetraptotum/pentaptotum / ⁊ hexaptotum.

Monoptotũ est qõ vnã vocem habet per oĩs casus siue singulares/siue plurales siue vtriusq; numeri. vt sinapi/gũmi/cepe/pondo/cete: pedũ ⁊ literarũ nomina ⁊ nũerorũ nomina a quattuor vsq; ad centum.

¶ Diptotũ est quod duos varios casus in declinatione habet. vt fors forte. tabi tabo. ¶ Triptotũ est quod tres. vt templũ/pli/plo.

Tetraptotũ quod quattuor: vt gener/ri/ro/rum.

Pentaptotum est quod quinq;. vt dominus/ni/no/num/ne.

Hexaptotũ est quod sex. vt totus/totius/ti/tum/te/to.

Pronomẽ est ꝑs orationis declinabilis: q̃ ꝑ nole posita ꝑsonã recipit. Pronomẽ ꝺ⁹ a ꝑ ⁊ nole: quia ꝑ eo ponitur in oratione.

¶ Quindecim sunt pronoia. Ego tu sui ille ipse iste hic ⁊ is: meus tuus suus noster vester nostras ⁊ vestras. Ex his quattuor tantũ habent vocatiuos casus. tu meus noster ⁊ nostras.

Deficiunt quinto casu pronomina cuncta,
Tu meus & noster cum nostras excipiuntur.

¶ Pronoi accidũt sex. Species/genus/nũerus/figura/persona/⁊ casus.

Species.

Species est qua cognoscitur primatiuum a derivatiuo.

¶ Species pronoim est duplex. Primatiua ⁊ derivatiua.

Primatiua pronoia sunt octo. Ego tu sui ille ipse iste hic ⁊ is.

Primatiuorũ species sunt tres. Demõstratiua/relatiua / modo demonstratiua modo relatiua. Ego et tu sunt semper demõstratiua. sui semper relatiuũ. Alia sunt modo demonstratiua/modo relatiua.

¶ Derivatiua seu possessiua pronoia sunt septem. Meus tuus suus noster vester nostras ⁊ vestras. Et sunt ista demõstratiua ꝓter suus/qõ est semp relatiuũ.

De pronominibus.

Genus. ¶ Gña pronoim sunt quinq. Masculinū/femininū/neutrū/cōe duoꝝ/ꝛ cōe triū.
Masculinū est qđ rē masculini gñis refert vel demōstrat. vt hic.
Femininū est qđ rem femini gñis refert vel demonstrat. vt hec.
Neutrū est qđ rem neutrius generis refert vel demonstrat. vt hoc.
Cōe duoꝝ est qđ rē cōis gñis duoꝝ refert vel demōstrat. vt hic ꝛ hec nostras.
Cōe triū est qđ rem omis gñis refert vel demonstrat. vt ego/tu/sui.

Figura. ¶ Pronomina demōstratiua eiusdē sunt gñis cuiꝰ sunt res per ea demōstrate.

Persona. ¶ Figura pronois est duplex. Simplex. vt is. Cōpositꝫ. vt idē. licet idētidē cōpoꝝ natur ab is et idē. Aliqñ est aduerbiū ꝛ frequenter significat.

Casus. ¶ Persona pronoim est triplex. Prima/vt ego. scōa/vt tu. tertia vt ille.

Declinatio. ¶ Casus pronominum sunt sex: vt in nomine.

¶ Declinationes pronominum sunt quattuor.

¶ Prima declinatio pronoim est cuius gtūs ꝛ dtūs singulares i i desinūt (ꝫ gtūs olim etiā in is terminabāt) vt ntō ego/gtō met (olim etiā mis) dtō mihi. huiꝰ autē declinatiōis pnoia sunt tria. Ego/tu/sui. A gtō met derivat mens. a. ū. A gtō tui: tuus. a. ū. A gtō nostri: noster. stra. strū. ꝛ nostras. A gtō vestri: vester. stra. strū ꝛ vestras. A gtō sui: suus. a. um.

¶ Scōa declinatio pronoim est cuiꝰ gtūs singularis desinit in us vel ius: ꝛ dtūs in i/vel in o. huiꝰ declinationis sunt ḋnq pronoia. Ille ipse iste hic ꝛ is.
Sūt quoq octo noia q̄ fm hāc declinationē variant. Unus totꝰ solꝰ vllꝰ alter alius ḋs ꝛ uter. ꝛ ab eis cōposita: ꝛ vocatiuis carēt pter vnus totus solus.

Pone vocatiuos cum totus solus & vnus.

Sed non in reliquis quorū genitiuus in ius.

¶ Tertia declinatio pronoim est cuiꝰ gtūs singularis desinit in i/in e/ ꝛ li. dtūs in o/in e/ ꝛ in o. huiꝰ aūt declinationis quinq sunt pronoia. Meus tuus suus noster et vester.

¶ Quarta declinatio pronoim est cuius gtūs singularis desinit in atis/ ꝛ dtūs in ati. huius autē declinationis duo sunt pronoia. nostras ꝛ vestras. Et hoc modo (Perotto ꝛ Pōponio testibus) variant. Ntō hic ꝛ hec nostras ꝛ hoc strate. gtō huius nostratis ꝛc. quo etiā modo variantur vestras ꝛ cuias. ꝛ abltīn in i solo funt: q̄ antiquitus ntūs singularis in is ꝛ in e exist.

Cōpō pnoim. ¶ Cōpositorū pronoim tres sunt modi. Primus cum nolbus. vt hmōi. Scōs cū pronolbus. vt istic. Tertius cum aduerbiis. vt eccum ꝛ ellum.

¶ Tria nāq pronoia cōponuntur per ntōs iste/hic/ ꝛ is. Iste ꝛ hic simul cōponūtur. vt istic ꝛ declinatur in omnibus casibus huius pronominis hic hec hoc in c/ terminātibus. pter dativum singularem.

¶ Idē eadē idē cōponitur ab is ea id/ ꝛ hoc aduerbio demū. ꝛ sequitur primatiuum. Sed neutrali voce rursus componitur in ntō ꝛ actō tantū. vt identidē qđ aliquando aduerbium est frequenter significat.

Met. Meme tete sese: licet in accētu ostendūtur esse cōpositꝫ/ nō est cōpositio: sed q̄dā vocis gemmatio ꝛ acti et ablti voces sunt. sese etiam pl'aliꝰ nūeri esse potest.

¶ Preterea sunt quedā syllabe pronolbꝰ adiecte. met/te/pte/ce. Met cū olbꝰ casibꝰ huius pnois ego tā singularibꝰ q̄ pl'alibꝰ adiūgitur. vt egomet/ memet. ꝛc. Adiūgit etiā olbꝰ oblicis tm̄ casibꝰ huius pronois tu. vt tutimet/tibimet/temet nō recto ꝓpter differentiā huiꝰ verbi tumeo/es. Adijcit met vt vult Priscianꝰ) pronoi sui. vt sutimet sibimet semet. Hoc etiā pronomen ipse additur nō solū propriis nolbꝰ: sed etiā pnolbꝰ ad discretionē faciendā. quē admodū predicte syllabice adiectiones. vt Plato ipse/vel ipse Plato. ego ipse/ tu ipse/ ille ipse.

Te. Te cum nomiatiuo tm̄ pronois tu adiungitur. vt tute. i. tu ipse.
Tutemet etiam in ntō solo ꝛ vocatiuo dicimus.

Pte. Pte quinq ablis possessiuis adiungit. vt meapte tuapte suapte nrapte vrapte.
Legimus enim suopte pondere apud Ciceronē in natura deoꝝ. Ueteres enim per omnia genera huiusmodi ablatiuis vsi sunt.

Ce. Ce syllabā adijciebāt antiqui olbus casibꝰ hic hec hoc. nouꝫ aūt tantūmodo his oblicis q̄ in s/ desinunt. vt gtō huiusce datiuo huisce. actō hoscē. ablō hisce.

que vox inuenitur masculina in ntō singulari. Teren. in Eunucho. hisce arbitratur suam Thaidem esse. Rursus cōponebāt hisce cum ne:e in i verso. vt hiccine/ heccine/hoccine: sicut illāccine/istāccine. nā illicce/illunce: istice/istuncce: illucce istucce/illancce/istancce: veteres dicebant.

Quis aliquas adiectiones recipit quas qui non recipit. vt ptz in his versibus.

En ne alius num sī deposcunt quis sibi subdi
Et qua volunt non quæ quoties reperitur vtrūqz
Post quis nāqz piam non post qui pone putasq̄
Dam uis cūqz libet non quis sed qui sibi subdet.
Nec qua volunt sed quæ quoties reperitur vtrūqz
Quando relatiuū quodcūqz legis geminatū
Demptis quid vel quis finem per cunqz resoluis
Quid quoniā fixum cum prole regit genitiuū
Quod similem casum quia mobile vult sibi iunctū.

¶ Cōponitur ds cū si. vt siquis: cūne. vt nedꝫ: cū alīq. vt aliqs: cū en. vt ecqs: nunc verso: cū nū. vt nūquis: cū ds. vt ntō dsquis ꝫ dcquid / actō quicqd/ abltō quoquo. Seruius tñ declinat quisqs geminatū in oibus casib⁹. vt ntō quisqs. gtō cuiuscuiusdtō cuicui. ꝫc. Cōposita cū ds

Alia vero declinant vt eor simpler qui que qđ vel qd: nisi qr in femínea voce nti singularis ꝫ neutrali plāli dicim⁹: siqua nequa ecqua aliqua nūqua/ ꝫ hor ablatiuus nō terminatur i. ꝫ alique voces plāles istarū ppter malū sonū nō sunt in vsu. vt quorūqz/ quasqz.

Adiiciunt etiā ds he particule: nā. vt quisnā: qr. vt dsqr: er quo fit vnusqsqz singulare tm: plā. vt quisplā: putas. vt quisputas: qz. vt dsqz. A qui etiā deducta. vt qdā quis qlibet quicūqz primattuū sequūtur. Aliqs qdā quisqz ꝫ qsplā/ idē signt. sed quidā sigt certū. aliquis quisqz ꝫ quisplā incertum. Omnis Quisqz Unusqsqz.

Ois quisqz ꝫ vnusquisqz idē signt: sed in vsu differūt. dsqz iungitur sup!atiuo/ aut nomini ordinali. ois vero ꝫ vnusquisqz positiuo aut cōparatiuo.

Nota qr quisqz caret gtō plāli: loco cui⁹ gtūs singularis sumitur. vt in hoc vulgari (all the rycheſt mennes goodes are taken away) Ditissimi cuiusqz facultates sunt ablate. Optimi cuiusqz virtus est laudanda. Quis ꝫ quid

Quis ꝫ quid minqz ponuntur relatiue: sed vel interrogatiue. vt quis es tu? quid agas? vel infinite: vt nescio quis scis aut quid agas.

¶ Quis vl qui aliqñ ponunt p qualis. Terē. Quis tibi videor. i. qualis videor. Itē pro quāto. vt quo magis. i. quāto magis. Item p quomodo aut propter qđ. Teren. qui istud. i. quomodo aut cur. Item pro vt. Teren. Fidem sibi me obsecrauit qui sciret se non deserturum vt darem.

¶ Qui que qđ tribus modis ponitur. Primo modo relatiue. vt sum pius Eneas raptos q̄ er hoste penates: classe veho/ mecū. Scōo modo interrogatiue: vt. sed vos qui tandē quibus aut venistis ab oris. Tertio modo infinite. vt nescio quā rem agas/ aut quē hominem diligas. Qui ꝫ qđ trib⁹ modis ponit.

Sui ꝫ inus semper reciproce ponuntur. Ipse. ij. modis.

¶ Ipse. a. ū. duobus modis ponitur. Primo modo relatiue i tertia psona. vt ego deum colo ꝫ ipse benefactit mihi. Scōo modo demōstratiue: qñ pro nob⁹ demōstratiuis ponitur. vt ego ipse/ tu ipse/ ille ipse. Inuenitur etiā sine pronoie. Uergi. Ipse remitto. ꝫ sic enī per discretionē pfertur. Uerg. Ipse ratem celso subigit ve lisqz ministrat. quasi solus.

¶ Ille. a. ud. tribus modis ponit. Primo modo relatiue. vt ego deū colo ꝫ illū cupio videre. Scōo modo demōstratiue. vt vides ne illū. Tertio mō reddituc. vt ille qui legit discit. Ille etiā figurate apponit. Uerg. Ille ego qui quondā gracili modulat⁹ auena. Et tunc ille es Eneas q̄ dardanio Anchise alma Uen⁹ phry- Ille. tij. modis

gis gemit Simoentis ad vndam. nō tñ discretionē sīgt. vt ipse: sed potius relationē quandā. Ille quoq; nōnunq; per dignitatē quandā atq; eminētiā accipit. vt ille Cato Censorinus. Ille magnus Alexander.

Alius. iij. modis. ¶ Alius. a. ud. tribus modis ponit. Relatiue: vt video Petrū ⁊ alios holes. licet antecedens. i. Petrus differat ab aliis hoibus nūero. specie tñ conuenit: q̄ est homo. Secundo discretiue. vt Ego sum alius a te. i. q̄ tu. Tertio modo diuisiue. vt hominum: alij boni sunt/alij mali.

Alter. iij. modis. ¶ Alter eisdē modis ponit: sed differunt. nā alius de plurib⁹/ alter vero de duobus dr: sicut vter de duobus: ⁊ quis de pluribus interrogatiua sunt.

¶ Ad vter respōdendū est p noia de duob⁹ dicta. vt uterq; alter neuter ⁊ similia. Ad qs respōdendū est p noia de plurib⁹ dicta. vt ois null⁹ nemo ali⁹ q̄sq; ⁊ sīlia.

¶ Hec pnoia ego tu sui antiquitus dupliciter efferebāt gtōs. vt ntō ego. gtō mei vel mis. Ntō tu. gtō tui vel tis. Ntō caret. gtō sui vt sis. Ubi sciendū est q̄ isti gti mei tui sui/ p matiat semp passiue sumunt: quare quū actiue loq̄mur vtimur eoz possessiuis: meus tuus suus. loco mis tis sis. que iam antiquata sunt. vt potestas mea/ ⁊ potestas mei. cura tua/ ⁊ cura tui. copia sua ⁊ copia sui.

Itidē isti gti nostri et vestri p matiat semp passiue sumūtur/ nostrū ꝯ ⁊ vestrū actiue: sīl iter eoz possessiua noster ⁊ vester. vt habet curā nostri ⁊ curā vestri. nō nostrū ⁊ vestrū. Rursus dicim⁹ nemo nr̄m ⁊ vestrū/ non nr̄i ⁊ vr̄i.

Hic. iste. ille. differūt in vsu. Is ⁊ hic differunt.

¶ Hoc aūt inter hec tria vel pnoia vel aduerbia interest. hic sīgt rē me locū loquēti primū. iste ꝯ sine istic rē aut locū primū ei quocū loquimur. ille vr illic locū aut rē remotā ab vtroq;. ¶ Preterea is ⁊ hic inter se differūt. nā is spacio lōgiore accipit/ hic ꝯ ppinquiore. multis tñ in locis confundunt. vt q̄ pfert virtutē diuitijs hic sane prudēs est: vr is sane prudēs est. itē iste p hic ⁊ ille pro is aliq̄n sumūtur.

Quare inuētū est pronomen.

¶ Inuentū est pronomen tribus de causis. Primo propter necessitudinē: qr nulla alia pars oratiōnis supponitur verbis prime vel secunde persone preter pronomen. Secundo propter demonstrationem. vt ille ipse. Tertio propter discretionem. vt suum ipsius sequitur consilium.

Verbū est ps oratiōnis declinabilis cū mō tpe psona sine casu agere vel pati/ vt neutrū sīgns. ¶ Uerbū dr a verberatu actis: qr pferendo aer verberatur. licet enī hoc accidat oibus partib⁹ oratiōnis tñ pcipue hac parte pprie ut⁹ accipitur: qr hac frequēt⁹ vtimur oratiōne. ¶ Uerbo accidūt octo. Genus. modus. tps/ cōiugatio/ figura/ species/ nūer⁹/ ⁊ psona. ¶ Gen⁹ ꝟbi est qualitas qua cognoscitur cui⁹ sit gnis. ¶ Genera ꝟborū pcipua sunt duo. personale ⁊ impersonale.

¶ Personale verbū est quod numerum habet et personam.

Genera ꝟboꝝ. Actiuū.

¶ Genera verborū personaliū sunt q̄tq;. Actiuū/ passiuū/ neutrū/ cōe/ deponens. Actiuū est qđ in o desinēs/ facit ex se passiuū in or. vt amo amor. pōt actiū rei rationalis vt plurimū post se regere. Facio tñ cū cōpositis (nisi a in i vertāt: vt conficio cōficior) passiua habent terminata in io. vt facio fio/ calefacio calefio. Excipiunt pterea quedā defectiua: odi noui cepi ⁊ memini. q̄ voce passiua carent.

Passiuum. Neutrum.

Passiuū est qđ in or desinēs ab actiuo formatur. vt amor ab amo.

Neutrū est qđ in o desinēs nō pōt facere passiuū in or. nec regere actiū post se rei rationalis. ¶ Quāq; sum es fui cū cōpositis ⁊ multa defectiua nō desinūt in o sunt verba neutra. licet impropīe.

Neutrū quadruplex.

¶ Uerbū neutrū in o desines est quadruplex. Transitiuū/ absolutū/ neutropassiuum/ ⁊ neutrum passiuum.

¶ Neutrū transitiuū est qđ in o desinēs actionē sīgt: ⁊ actiū post se regit illi⁹ dictionis in quā transit actus ꝟbi. vt aro terrā/ prandeo piscē/ ceno fercula multa. ymō quoq; neutra que actiū patientē post se flagitāt habent tertias passiuoz voces. vt aratur arantur. bibitur bibuntur.

Neutrū absolutum. Neutropassiū.

Neutrū absolutū est qđ actiū nō regit/ vt sto/ milli figurate.

Neutropassiuū est qđ in preterito ⁊ tēporibus ab eo formatis vocē habet passiuam cuius in presenti ⁊ tēporib⁹ sibi cohērētib⁹ neutroz seruat declinationem. Quinq; enim sunt. vt patet in hoc versu.

Audeo cum soleo fio cum gaudeo fido.

¶Neutrū passiuū est quod in o desinēs passiuam ꝫabet significationē. vt caleo/ frigeo. Sit a quinq; tamē vapulo/exulo/veneo fio/ꝛ nubo: tam significationem ꝫ constructionem passiuorū habent. vt vapulo abs te vel tibi. Neutrum passiuum.

¶Cōmune verbū est qđ in or desinēs nō descendit a verbo in o desinente/ꝛ tam actionem ꝫ passionem sigt. actiuorū et passiuorū pro significatione simplicē constructionem postulans. vt ego interpretor Persium. vel a me vł mihi interpretatur p. ersius. Et sunt pauca que numerantur in hisversibus. Commune.

Largior experior veneror moror osculor hortor
Criminor amplector interpretor hospitor addas.
Stipulor aggredior obliuiscor societur
Donatus patior inter communia ponit.
Multaq; præterea veteres cōmunia dicunt.

¶Deponens est quod in or desinens nō descēdit a ꝫbo in o desinēte/ꝛ vel actionē vel passionem sigt.ꝛ aut hanc aut illam deponit:ꝛ ideo sic appellatur. Deponens.

¶Impersonale verbū est qđ nūero et psona deficiēs ꝓ oi nūero ꝛ psona poni pōt. Impersonale.

¶Impersonale verbū est duplex. Actiue vocis qđ terminatur in t. vt tedet miseret. Passiue: quod terminatur in tur. vt statur curritur. Et formatur ab omnibꝰ verbis in o desinētibus/sinttñ habuerunt pro re agente a tertia persona prescītis additur. vt amat amatur. seruit seruitur. Nullū quidem verbū in or impersonale. dicimus enim amatū est/amatū fuit/amatum fuisset: in vnica dictione(ne putares duas)vt ait Siponti nus. Actiuum. Passiuum.

¶Modus verbi est diuersa animi indinatio varios eius affectus ostendens. Modus

¶Modus verbi est sextuplex. Indicatiuus/imperatiuus/optatiuus/potētialis coniunctiuus/et infinitiuus. Indicatiuus.

¶Indicatiuus seu interrogatiuus vel finitiuus est per quem rogatur vel ostenditur ratio vera vel falsa. huic modo seruiūt cōiunctiones q̄q̄ /etiā/tameti/vt plurimum. etiam dictiones geminate/ꝛ cuncq; assumentes. Imperatiuus

¶Imperatiuus est per quem iubetur vel imperatur aliquid. huic modo iungit ne qñ pro non sumitur. Optatiuus.

¶Optatiuꝰ ꝫ et desyderatiuꝰ dicitur est per quem optatur vel desyderatur aliquid. huic modo deseruiunt osi/o/vt/et si qñ optant:ꝛ hoc aduerbium vtinam. Potentialis.

¶Potentialis est qui in se includit significationē aliquius ustorū verborū/possū volo/aut debeo. cum infinitiuo modo verbi a quo descendit. Coniunctiuus

¶Cōiūctiuꝰ ꝫ ꝛ subiūctiuꝰ dicit est ꝫ alterū ꝫbū sibi ascisit/vł alteri nectitur. Cui quidē modo creberrime seruiunt coniunctiones in his sequētibus ꝫticulis.

Anteq̄ & vt postq̄ nisi cum q̄uis vbi donec.
An si cum dubitant quasi quin acsiq; priusq̄
Hæc coniunctiuos poscunt licet adde quousq;.

¶Infinitiuꝰ modꝰ ꝫ ꝛ infinitꝰ ꝛ impersonalis ꝺr est ꝫ numeris ꝛ personis carēs: semper iungitur alicui modo finito ꝛ regit ante se (sed non semper) actiū. Nō idē significant amatū ire vel amaturū esse. Alterū est presentis tēporis. vt video te accusatū ire me. i. nunc alterū futuri. vt video te accusaturū esse me. ꝛ tñ accusatum iri me abs te video: accipitur pro eo quod est: video te/ vel accusatū ire me. vel accusaturū esse me: vel me abs te accusandū esse. Infinitiuus.

¶Tempus est quod quando aliquid dictū vel factum esse significat. Tempus.

Tēpꝰ ꝫbi est ꝫntuplex: pñs/plitū impfectū/ꝑteritū pfectū/plusq̄pfectū ꝛ futurū. Presens. Preteritum perfectum.

Tēpus presens qđ ctā instans ꝺr est quod psenti tpe aliqđ fieri sigt. vt doceo.

Preteritū impfectū est qđ cum peracto tempore aliquid fieri significat/ citra ꝑteriti perfecti ꝛ plusq̄ perfecti temporis notam. vt docebam.

Preteritū pfectū est qđ cū aliquid perfectū esse vel desijsse significat. vt docui.

Pluſq̃pfectum. Preteritū pluſq̃pfectū eſt qđ aliqđ ampliꝰ p̃terito p̃terijſſe ſigt. vt docueram.

¶ Tēpus pfectu pro impfecto nōnunq̃ perpulchre vſurpat: ⁊ aliqñ pluſq̃pfectū

Futurum. Futurum tempus eſt quod aliquid futurum ſignificat. vt docebo.

Coniugatio. ¶ Coniugatio eſt conſequens verborum declinatio.

¶ Prima cōiugatio eſt q̃ in infinitiuo modo actiuo a lōgā ante re vl̃ ris in ſcḋa pſona p̃nt; indicatiui paſſiue vocis hz. vt amo amare. amor amaris. Excepţ; do cū cōpoſitis q̃ habēt a correptā. vt circūdare/venūdare/peſſūdare/ſatisdare.

¶ Scḋa eſt q̃ in infinitiuo modo actiuo e longā ante re vel ris in ſcḋa perſona p̃ſentis indicatiui paſſiue vocis habet vt doceo docere. vereor vereris.

¶ Tertia eſt q̃ in infinitiuo modo actiuo e breuē añ re vel ris in ſcḋa pſona p̃ſentis indicatiui paſſiue vocis habet. vt lego legere. amplector amplecteris.

¶ Quarta eſt que i longā ante re in infinitiuo modo actiuo vel ante ris in ſcḋa pſona preſētis indicatiui paſſiue vocis habet. vt audio audire. largior largiris.

Uerba anomala. ¶ Uerba que regulas harum conjugationū non ſequuntur anomala ſunt. vt ſū volo fio et huiuſmodi.

Figura. Figure verborum ſunt tres. Simplex. vt taceo. Compoſita vt conticeo. Decompoſita vt conticeſco.

Species Perfecta. ¶ Species ſeu forma verbi eſt qualitas qua perfectū ab imperfecto ſecernim⁹.

¶ Species ſeu forma verbi eſt duplex. perfecta et imperfecta.

Imperfecta. Perfecta forma verbi eſt que ſine alterius verbi intellectu / ſignificationem ſuā perfecte oſtendit. vt amo lego.

Imperfecta forma verbi eſt que ſine alterius verbi intellectu ſignificationē ſuā habere non poteſt. Huius ſpecies ſunt ſex. Frequētatiuū/cōtinuatiuū/deſyderatiuum/diminutiuū/imitatiuū: ⁊ cum primitiui ſignificato motuum.

Frequētatiuū. ¶ Frequētatiuū eſt qđ in to (vt lectito. aut in ſo cū ſ/vt verſo: aut in xo cum x vt nexo) deſinit. ⁊ idem ſigt qđ primitiuū cū quadē frequentatione. vt lectito. i. frequenter lego. verſo. i. frequenter verto. nexo. i. frequenter necto.

¶ Forma frequētatiuoꝝ eſt tripler. Prima. verba prime conjugationis ab vltimo ſupino a in i breuem ⁊ in o verſa formant frequētatiua: vt impero as/imperatu. imptio/as. Scḋa. vba que p̃teritū in gi termināt a ſcḋa p̃ſentis pſona remota s/⁊ addita to formāt frequētatiua. vt ab ago gis egi agito as. Aliqñ tñ ab vltimo ſupino u in o verſa ſed ea nō ſūt in frequēti vſu. vt ab ago is. acto as. a quo agito as: et ſic a frequentatiuis aliqñ naſcūt alia frequētatiua. vt a lecto as lectito as. a curſo as curſito as. Tertia cetera verba ab vltimo ſupino u in o verſa formāt frequētatiua. vt a curro curris/curſo as. Sequor tamē ſector facit/ tueor tutor/ōro ōrito/queſo q̃ſito i correpta. Agnoſco etiā venit noto ⁊ noſcitor/ ⁊ ſūt q̃dā recte voce formata tamē in aliā ſ̃ſignificationē ſuorū primitiuorū ſigtionē tranſire videñ. vt a traho tracto. a cogo cogito. a dico dicto. Itē ſcitor a ſciſcitor ſunt frequētatiua voce ſed nō ſignificatione. Omnia frequentatiua prime conjugationis ſunt ⁊ ſuorum primatiuorū genus ſeruant: preter ſcitor et ſciſcitor que deponētia ſūt licet ſcio ſit actuum.

Continuatiuū. ¶ Cōtinuatiuū eſt quod in ſco deſinit. vt ſordeſco cōualeſco: ſignificat nō inchoationē ſed incremētū cōtinuū. vt egreſco. i. egrior fio. vſurpāt tamē multa ex his in ſco terminātib⁹ pro primitiuis. vt adhereſco dilitеſco cōcupiſco labaſco dormiſco cōticeſco expalleſco ⁊ ijs ſimilia. ⁊ formāt a ſcḋa pſona indicatiui p̃matiui/addita co. vt caleo cales/caleſco/cis. preter hio cū cōpoſitis qđ facit hiſco dehiſco ⁊ fatiſco: ⁊ plerūq̃ a verbis neutris deſcendūt: aliquando tamē a deponēti/mutata ris in ſco. vt a miſereor eris/miſereſco. ⁊ ſūt neutra oīa ⁊ tertie cōiugationis et p̃teriti vocē habēt primitiuorū: differūt tamē ſignificato preterita cōtinuatiuoꝝ et primitiuorum. vt herba exaruit. ſenſus eſt. ſi exaruit a primitiuo deſcendit/q̃ iam non exaret/ſed modo aut olim exarebat. ſin a continuatiuo deſcendit. ſenſus eſt q̃ iam facta eſt arida.

Deſideratiuū. ¶ Deſyderatiuū eſt qđ in rio (vt eſurio) deſinit: ⁊ non meditationē ſed deſyderiū ſignificat. vt lecturio. i. cupio legere/nō meditor legere. eſurio. i. cupio eſſe (nō meditor eſſe) ⁊ formantur ab vltimo ſupino: correpta u/⁊ addita rio. vt a lectu lecturio. ab eſu eſurio. ⁊ ſunt quarte conjugationis.

¶ Diminutiuū est quod in lo vel in co desinit: ⁊ diminutione sui primatiui sigt. vt sorbeo sorbillo. i. parū sorbeo. a fodio fodico. i. parū fodio. hec quoq; prime cōiugationis sunt: ⁊ genus primatiuorū seruant. Sed certam formā nō habēt nec in omnibus verbis in vsu sunt. Diminutiuum

¶ Imitatiuū est qđ in so vel in or terminatur. vt patrisso. sororisso. philosophor. poetor. sed illa in so sigñt imitari primatiuū morib⁹: ista aūt in or aliud. vt philosophor studeo philosophiā sigt. poetor poetice vaco. villicor. i. in villa ago vel ville presum. horū aūt forma incerta est. prime tantū coniugationis sunt. Imitatiuum

¶ Uerbū motiuū in so desinit ⁊ nō sigt desideriū sed actū corporis cū significato primatiui. vt viso. nō desidero videre: sed eo vel venio ad videndū. capesso / non desidero capere / sed eo ad capiendū. et sunt oia neutra / cōiugationis tertie. hec quoq; certam formam non habent nec ab omnibus verbis in vsu sunt. Motiuum.

¶ Numeri verborum sunt duo. Singularis ⁊ pluralis.
Singularis est qui suppolito singulari iungitur.
Pluralis est qui suppolito plurali iungitur. Numerus

¶ Persone verborū sunt tres. Prima que suppolito prime persone iungitur.
Secunda que suppolito secunde persone iungitur.
Tertia que suppolito tertie persone iungitur. Persona

Participiū est pars orationis declinabilis pro verbo posita genus ⁊ casus habens ad similitudinē nois / tempus et significationem ad similitudinem verbi.

¶ Participiū dicitur: quia duarum eximiarum partium orationis. i. nominis et verbi vim participat.

Participio accidūt septē. Gen⁹ nūer⁹ cas⁹ tps sigtio spēs ⁊ figura.

¶ Ēna participiorū sunt ātuor. Masculinū. femininū. neutrū. ⁊ cōmune trium. Genus
Masculinum est quod cum substantiuo masculini generis concordatur.
Femineum est quod cum substantiuo femini generis concordatur.
¶ Neutrum est quod cum substantiuo neutrius generis concordatur.
Omne est quod cum substantiuo omnium generum cōcordari potest. Numerus

¶ Numeri participiorū sunt duo. Singularis. q̄ iūgitur substātiuo singulari.
Pluralis qui substātiuo plurali iūgitur. hec et superiora regula habent locū si participia non ponantur substantiue.

¶ Casus participiorū sunt ser / vt in nomine. Casus.

¶ Tempora participiorū sunt tria. presens. preteritum. ⁊ futurum.
Tempus presens est quod in ans vel in ens desinit. vt amans. docens.
Preteritū est qđ in tus / sus / xus / vel nus desinit. vt amatus. visus. nexus. mortu⁹. Tempus.
¶ Futurum est duplex. prius et posterius.
Futurum prius est quod in rus desinit. vt amaturus.
Futurum posterius est quod in dus desinit. vt amandus.

¶ Participiū p̄ntis tpis formatur a prima persona singularis nūeri p̄teriti tpis impfecti modi indicatiui bam bar vel ram: cōuertan in s. vt amabā amās. poterā potens. loquebar loquens. demūtur p̄ens ⁊ absens / ⁊ iens ab ibā. ⁊ quiēs a quibā cū cōpositis que formāt gerūdia in endi. do. dū. ⁊ gtim participij p̄sentis tpis in euntis: preter ambio qđ facit ambiendi ⁊ ambientis / ⁊ superbio qđ facit superbiendi ⁊ superbientis. Formatio participij p̄sentis.

¶ Participiū preteriti tpis formatur a posteriore supino / addita s. vt amatu amatus. preter mortuus a morior. Preteriti.

¶ Participiū p̄tis futuri formatur a posteriori supino / addita rus. vt amatu⁹ demūtur nasciturus de nascor. ignosciturus ab ignosco. futur⁹ de sum ⁊ fio. quod de formatione est prioris futuri / ⁊ significatione posterioris futuri. Prioris futuri.

Excipiunt etiā q̄dā ẋba prime cōiugationis q̄ faciūt supina in itū vel citū ci / q̄ mutāt in aturus. vt dñaturus. fricaturus. ⁊ ẋbale in atio: vt dñatio fricatio.

¶ Participium posterioris futuri formatur a preterito singulari presentis participij temporis / tis in dus mutata. vt amantis amandus. Posterioris futuri.

¶ Ab actiuo et neutro supina habētibus duo nascūtur participia / alterū presentis temporis. vt legens currens. Alterū prioris futuri. vt lecturus. cursurus.
Ab aliis tamē que carent supinis vnicū nascitur participiū: presentis tpis. vt a

timeo timens. a studeo studens.

¶ A neutris aũt circũlocutione in preterito pfecto in modũ passiuorũ habẽtib⁹. tria descendũt participia. presens preteritũ ⁊ primo futurũ. vt a gaudeo gaudẽs gauisus gauisurus. a ceno cenans cenatus cenaturus.

¶ A neutris vero transitiuis quattuor descendũt participia. vt ab aro arãs aratus araturus arandus.

¶ A passiuis quorũ actiua habẽt supina/duo nascũtur participia. alterũ ꝑteriti alterũ posterioris futuri. vt ab amo: amar⁹ amãd⁹. Ab his tñ passiuis quorum actiua supinis carẽt tñ vnicũ nascit participiũ. posterioꝛ futuri. vt a timeo: timẽd⁹. ¶ A cõi. iiij. nascũt participia. vt a largior largiẽs largit⁹. tur⁹. largiend⁹

¶ A deponẽti tria descẽdũt participia. vt a loquor loquẽs locutus locuturus.

¶ Omnia verba que carent supinis carent participijs que ab eis formantur.

Significatio. ¶ Significatio participij est qualitas qua cognoscitur an actiue/an passiue/an communiter significet vox participij.

¶ Sigtiones participiorũ sunt due. actiua et passiua. participia igit q̃ a vbis vim actuã habẽtib⁹ deriuant actionẽ sigñt: q̃ vero passiuam sigñt passionem.

¶ Dicẽdũ tñ nõnulla ex his preteritiperfecti ⁊ pluscẽpfecti tpis aliqñ solã actionem significare ⁊ fere oia a deponẽtib⁹. aliqñ tã actionẽ ꝙ passionẽ. vt oia que a cõmunibus deriuant ⁊ a neutris quibusdã. vt prensus ⁊ cenatus. ⁊ a deponẽtib⁹ aliquot. vt auxiliatus meditatus locutus medicatus comitatus imitatus: ⁊ plura. illa vero futuri in dus omnia passionem significant.

Verbum cõmune q̃uis agat et patiatur
Sola per ans ens rus tamen actio significatur.
Dus patitur tantũ sed præteritũ dat vtrũq;.

participia ꝑteriti tpis actionẽ aliqñ sigñt. ¶ Participia in subiectis versibus sub voce passiua actiuã habent sigtionem.

Actiuum sensum passiua voce tenebunt
Hæc, circũspectus consy(q;)derata disertus
Cautus & argutus ignotus sic quoq; tutus
Contentus falsus tacitus profus & inde
Scitus discretus iuratus complacitusq;
Excretos exoletos defectus adultus.

Quedã participia ꝑsentis tẽporis passionẽ significant. ¶ Hoc participiũ euidẽs ⁊ ea q̃ a neutris passiuã sigtionẽ habẽtibus nascuntur sub voce actiua passiuã habẽt sigtionẽ. vt vapulãs exulãs frigẽs calẽs. ⁊ hmõi.

¶ Quedam sunt que cũ formam participiorum habeant (quia carent tempore) sunt nomina vicenda/non autem participia.

Nola participijs similia

Participo similes sunt hæc voces galeatus
Scutatus iungas tunicatus pi(q;)leatus
Baccatus caligatus iunge manu(q;)cleatus
Estq; paludatus penulatus siue togatus
Prætextatus cum trabeatus iunge comatus
Addas crystatus braccatus cum soliatus
Hastatus stellatus sic lunatus itemq;
Littera dans atus & quædam terminat itus
Turritus cum cerritus pellitus & utus
Astutus simul hirsutus cornutus habebunt.

participiũ differt a gerũdio. ¶ Participia a gerũdijs differũt. gerũdia sigñt rei administrationẽ sine tẽpore.

participia vero cum tempore.

¶ Participiū trālit in vim nois ꝙq modis. Primo mutatiōe cōstructionis qñ cōstruit cū alio casu ꝫ ei⁹ vbū. vt amās virtutē/participiū est. amās virtutis/ nomen est. alieni appetēs. sui profusus. Scōo tpis amissione: qñ nullū tps sigt. vt amās ꝙ amore captus est. miseri sunt oēs amātes. Tertio cōparatiōe. vt amās amātior amātissimus. Quarto cōpositione. vt innocēs. indoct⁹: qñ participium cōponit cū prepōne quacū vbū nō cōponit. Quinto mutatiōe sigti. vt amād⁹ qñ sigt nō eū ꝙ amabitur: sed eū ꝙ est dign⁹ amari. vt merito Laudād⁹ Cicero. que mutatio etiā in participio actiui futuri aliqñ fit. Seneca de naturalib⁹ questio nib⁹ nullā quidē mētionē fecit cometarū ptermissur⁹ si ꝯd explorati apud illos pgusset. ptermissurus dixit p eo qō est talis ꝙ ptermitteret: nec tps sigt/sed qualitatē hois ⁊ animi voluntatem. ¶ Sciendū aūt q⁹ quō participia pteriti tpis cōiūcta cū vbis pñtis tpis pteritū tps sigt. vt lectus es/lectus est. Sic participia pñtis tpis si pūgant vbis pteriti aut futuri tpis preteritū ⁊ futurū tps sigt. vt amans feci. aduertens audiam.

participium transit in vim nominis.

ADuerbiū est pars oōnis indeclinabilis ꝙ adiecta participijs gerūdijs vel supinis significationē eorum explanat.

¶ Aduerbiū ꝺr: ꝙ stat ad verbū. hoc est iuxta verbum.

¶ Aduerbio accidūt ōttuor. Species/sigtio/cōparatio/⁊ figura.

Spēs aduerbior sunt due. ꝓmitiua: vt nup. derīatiua: vt nuptime.

Species.

¶ Derīatiuor spēs sunt decē. Denotatiua ꝓnotatiua cōparatiua suplatiua diminutiua verbalia simul ⁊ notalia participalia aduerbialia ⁊ ꝓpositionalia.

Denominatiua aduerbia sunt ꝙ a nob⁹ nascūtur. hec aūt a ꝓprijs nob⁹ nascūtur. vt a Tullio Tulliane. aut ab appellationib⁹. vt a duro duriter. aut a vocabulis. vt ab ostio ostiatim.

¶ Nomen autem vnius appellatio multor⁹. vocabulum vero rerum est.

Aduerbia pronominatiua.

Pronotatiua aduerbia sunt ꝙ a ꝓnoīe nascūt. vt ab iste ⁊ hic istic. ab ille ⁊ ħ illic.

Cōparatiua ⁊ suplatiua aduerbia sunt quoties appellationes a qb⁹ veniūt ꝓparant. vt docte doctius doctissime. Et qñ nō possunt oia aduerbia recte cōparari supplem⁹ cōparatiū ⁊ suplatiū cū his aduerbijs magis ⁊ maxie iūcto positiuo. vt magis rite/maxime rite. in diminuendo aūt cū his aduerbijs min⁹ ⁊ minimū. vt minus rite/minimū rite.

Cōparatiua. Superlatiua.

Diminutiua aduerbia sunt que a primatiuo derīantur. vt a tarde/tardule. a tardius tardiuscule.

Diminutiua.

Uerbalia aduerbia sunt ꝙ a verbis nascūtur. vt a curro cursim/rapio raptim.

Uerbalia simul ⁊ notalia sunt ꝙ a noīe simul ⁊ a verbo nascūtur. vt a pede ⁊ tento pedetentim.

Uerbalia.

Participalia aduerbia sunt que a participijs sine participialib⁹ veniūt. vt a decens decenter.

Participialia.

Aduerbialia aduerbia sunt ꝙ ab aduerbijs nascūtur. vt a dū dūcul⁹. sepe sepi⁹.

Aduerbialia.

Prepositionalia aduerbia sunt ꝙ a prepōnib⁹ veniunt. vt ab extra exteri⁹. ab ob ⁊ iter obiter signo statim ⁊ specialiter.

Prepōnalia.

¶ Que efferunt.

¶ Nota scōe declinationis formāt aduerbia a dtō casu: o in e mutato. vt a doct⁹ docto docte. Sz cōtra hāc regulā multa sepi⁹ vsurpauit authoritas. ꝙdā enim dtō casu formāt aduerbia in o. vt falso. sedulo. ꝙdā in er ⁊ in e. vt a duro duriter vl dure.

Formatio aduerbiorum.

A secūda declinatione.

¶ Nota adiectiua tertie declinationis formāt aduerbia a dtō casu / addita ter. vt a mollis molli molliter. audax audaci audaciter vel audacter. Hinc tñ excipiuntur facilis qō format facile ꝓ facili. difficilis difficiliter ꝓ difficiliter. participia ⁊ participijs similia mittūt a dtñ singulare in i/versa i/im er formāt aduerbia. vt sapienti sapienter. prudēti prudēter. ois oino ꝓ oñiter. insup ter a trib⁹. quater a quattuor. aliter ab alius. sublimis sublime sublimiter. obiter aūt tātisper parūper paulisper. ⁊ id genꝰ alia cōposita sunt.

A tertia declinatione.

¶ Hec aduerbia que sequuntur tam in er ꝙ in e efferuntur.

Humane dure ferme large atq; benigne.

Prosperiter pure vel abunde siue seuere
Atq; probe ignaue vel auare siue proterue
Festiueq; noue sic asperiter vel amice.

In ane. ¶ Propria nola scõe declinationis formant aduerbia a casu ablatiuo/o mutata in a/ꝛ addita ne. vt a Tullio tulliane.

Quedã appellatiua prime declinationis formant aduerbia a casu abltõ assumpta tim. vt a regula regulatim. caterua cateruatim.

Appellatiua scõe declinatiõis ab abltõ hmõi aduerbia formãt/o mutata in a ꝛ addita tim. vt ab ostio ostiatim. a viro tñ fit viritim. a furto furtim. a stricto strictim. a singulis singulatim/vel sigillatim. a primus prima primũ primatim. ab annuio annuatim.

In tim. Appellatiua tertie declinationis formãt hmõi aduerbia ab abltõ/e mutata in a ꝛ tim assũpta. vt a grege gregatim. ab agmie agminatim. a capite capitatim

Appellatiua qnarte declinatiõis formãt hmõi aduerbia ab abltõ/u mutata in im. vt a statu statim. a singultu singultim. a raptu raptim.

¶ Quedã nola prime declinationis formãt aduerbia ab abltõ casu/a mutata i i/ꝛ tus addita. vt medulla medullitus.

Quedã scõe declinationis in abltõ mutãt o in i/ꝛ tus addita. vt a celo celitus. a fundo funditus.

In itus. Quedã tertie declinationis in abltõ mutant e in i/ꝛ tus assumpta. vt radice radicitus. stirpes stirpitus.

Significatio. Significatio aduerbij est q̃litas que per sigtũ vnũ aduerbiũ ab alio discernit.

Significationes aduerbioꝝ sunt multe. aut en loci/aut tpis/aut numeri. ꝛc. vt infra patebit.

Aduerbia loci sunt. hic illic istic hac quo q̃ vbi intus ꝛ foris intro ꝛ foras obuiã.

Aduerbia localia. aut in loco sigñt/aut de loco/aut per locum/aut ad locum/aut versus locum/aut vsq; ad locum.

In loco. Aduerbia sigñtia in loco sunt ista. hic istic illic intus foris ibi ibidẽ alibi alicubi/vsq; nusq; sicubi necubi nũcubi vbiq; vbicũq; supius inferi⁹. ꝛ habẽt suũ q̃sitiuum vbi. Ad hanc sigtionẽ referri possunt ꝓpria nola vbiũ vel pagoꝝ sigñtia i loco aduerbialiter in gtõ siue dtõ posita. vt fui Padue ꝛ Carthagini.

De loco Aduerbia sigñtia de loco sunt ista. hinc illinc istinc inde aliunde sicũde necunde alicunde superne inferne vndiq; vtrinq;. hec habẽt suum quesitiuũ vnde. Ad hãc significationẽ referri possunt nola ꝓpria vbiũ vel pagoꝝ sigñtia de loco aduerbialiter in abltõ posita. vt venio Roma.

Per locum. Aduerbia sigñtia p locũ sũt ista. hac illac istac alia aliq; illa ea siqua nequa q̃cũq; quauis vtraq; vtrauis. Hec habẽt ꝓpriũ q̃sitiuũ qua. Ad hãc sigtionẽ referri possunt ꝓpria nola vbiũ vel pagoꝝ sigñtia p locũ aduerbialiter in abltõ posita. vt transeo Roma. veni Roma. ꝛ nõnunq; in actõ cũ p ponũtur. vt veni p Romã.

Ad locũ. Aduerbia significãtia ad locũ sunt ista. huc illuc istuc intro foras vsq; nusq; eodẽ siquo nequo alio aliq; vtroq; quouis quocũq;. Hec habẽt suũ q̃sitiuũ quo. Ad hãc significationẽ referri possunt ꝓpria vbiũ vel pagoꝝ significãtia ad locũ aduerbialiter in actõ posito. vt vado Patauiam.

Uersus locũ. Aduerbia sigñtia versus locũ sunt ista. horsum istorsum illorsum dextrorsum sinistrorsum deorsum retrorsum seorsum aliorsum neqrsum deorsum ꝛsus sursum vel sursum ꝛsus/vtroq; versus/quoquo ꝛsus. ꝛ habẽt suum q̃sitiuũ quorsum.

Nola tã ꝓpria q̃ appellatiua significãtia versus locũ ꝓ nolb⁹ in actõ ponuntur/ postposita versus. vt vado Romã versus. locum versus. Marcum versus.

Usq; ad locum. Aduerbia significãtia vsq; ad locũ vt vsq; ad tps sunt ista. hactenꝰ hucusq; istucusq; illucusq; vsq; nũc quonãusq; ꝛ hmõi. hec habẽt suũ quesitiuum quousq;.

Nola propria vbium vel pagoꝝ significantia vsq; ad locũ ꝓ nolbus in accusatiuo ponuntur cum vsq;. vt vado vsq; Romam.

Sũt q̃dã aduerbia localia q̃ nõ ad vnã solã/sed ad varias sigtiones referri pñt. vt peregre pone supra infra super extra vltra citra. vt pegre trãseo. pegre venio.

¶ Que sunt aduerbia tpis: hodie nunc nuper heri cras aliq̃ olim tunc quũ dũ tam semp mane modo vesperi tantisper aliquãtisper interdum.
Que numeri: semel bis ter quater nonies decies vicies millies.
Que ordinis: unde deinde deinceps denicz demũ postea preterea primũ primo secundo vicissim quod et separandi est.
Que negandi: haud nec̃non minime neutiq̃ nequaq̃.
Que affirmãdi: etiam quidni profecto quippe certe scilicet.
Que optandi: vtinã osi vt o etiã pro vtinam.
Que concedendi: licet esto.
Que adulandi: sodes amabo.
Que iurandi: pol castor mehercle medius fidius.
Que demõstrandi: en ecce eccum eccam.
Que interrogandi: cur quare quãobrem quid qui vtrũ nũ non nunquid.
Que dubitandi: forsan forsitan fortassis fortasse.
Que prohibendi: ne.
Que euentus: forte fortuito.
Que similitudinis: quasi seu tanq̃ vt velut veluti sic sicut sicuti put pinde adl.
Que vocandi: vt heus ehodum.
Que respondendi: heu.
Que congregandi: simul vna pariter communiter.
Que elegendi: potius immo.
Que hortandi: eya age agite.
Que separandi: seorsum vicatim vtrinq̃ sigillatim semote paulatim sensim.
Que qualitatis: bene pulchre olno care viliter misere morose pperã expedite.
Que quãtitatis: multũ plus minus parũ satis nimium nimis valde.
Que comparandi: tam et q̃ magis maxime.
¶ Gradus cõparationis sunt tres. Positiuus/cõparatiuus/et superlatiuus.
Que sunt aduerbia positiui gradus: docte pulchre fortiter.
Que cõparatiui: doctius pulchrius fortius.
Que superlatiui: doctissime pulcherrime fortissime.
¶ Multa exp̃dictis aduerbijs q̃ varia sigñt/sub variis speciebꝰ aduerbijs locari possunt. vt hic põt et q̃ esse aduerbiũ et loci. et sic de multis alijs.
¶ Figure aduerbiorũ sunt tres. simplex: vt diu huc. cõposita: vt interdiu adhuc. decõposita q̃ a cõpositis deriuãtur. vt a benignus benigniter. a misericordia misericorditer. ab indocto mdocte. ab efficaci efficaciter. Figure.

Intro foras verbis quæ signant ad loca motum
Coniungi poscunt, alijs iungas foris intus.

Intus et foris intro et foras hoc interssunt. intro et foras iungũtur ẏbis aut participijs sigñtibus motũ ad locũ. intus vero et foris iũguntur ẏbis aut participijs significantibꝰ permanentiam aut motum in loco. Intus intro. Foris foras.
¶ Aduerbia loci possunt poni pro aduerbijs temporis. sed non econuerso.

Dictio vocali finita vel s sibi subdit
Sæpe ne pro nũquid e vel s sed demere debes.

¶ Ne dictioni in vocali finienti/aut s litera terminãti solet adiũgi et tũc nunq̃ significat et e vel s apocopat. vt mihin. i. mihine. dixin. i. dixine. viden. i. videsne. censen. i. censẽ ne. idq̃ apud Terentium in vsu frequenti est. Ne cũ dictione in vocali finita
Nõ et nũ idem sigñt: sed hoc interssunt. qñ ẏo fit interrogatio p nõ id verũ existimo qꝫ querit. Verg. Nõ ego te vidi Damonis pessime capũ excipere/ qñ ẏo fit interrogatio per nũ/ supppontimus id falsum esse qꝫ queritur. Non et num.

Affirmat non pro nunquid quærendo negat num,
Non ego te vidi, num mea dicta negem?

¶ Indies et quotidie hoc interssunt. Indies semp verbis incremẽtũ signifi cãtibus et comparatiuis iungitur. quotidie vero istis et alijs Indies ẽtidie.

Quottidie iungi quæuis sibi verba reposcunt.

Preterea. Inq; dies medius gr⁹dus, incrementaq; signans.

Obuiam. ¶ Preterea insuper sigt ⁊ preter eũ/eam/id/eos/eas vel ea.

¶ Obuiã est aduerbiũ ⁊ semp iũgitur verbis motũ ad locũ signtib⁹. vt venio tibi obuiã. i. obuio tibi. q̃ sñia multis aliis modis dici potest. vt obuio tibi. obuius sum tibi. obuiũ me tibi fero. obuiũ fortuna me tibi obtulit. occurro tibi.

Scilz. Videlz. ¶ Scilz ⁊ videlicet videntur significare id qđ certe. sed fere per quandã amaritudinem ⁊ derisum. Interdũ etiã sine ea. interdũ posit relatiuũ quomodo quidẽ. poni solet nõnun ꝓ ⁊ ante vel sine relatiuo. vir tamẽ apud doctos reperies vulgo vsitatissimum modum.

¶ Protinus cõtinuo ⁊ statim sigñt subito vel cito. sigñt etiã nõ ideo quãdo iunguntur negationi. vt non continuo/furti aliquis accusetur/damnare eum ut dex debet. i. non ideo.

Necesse Necessario. Paulominus. ¶ Necesse ⁊ necessario hoc intersunt. necessario qlibet sibi verbũ adiũgere põt. necesse ẏo tm̃ verbũ substãtiuũ. vt necessario oẽs morimur. necesse est oẽs mori. me in terra. Paulo minus due dictiones. angl (a lytle lesse). Idẽ. Minuisti eum paulo minꝰ ab angelis. Quatinꝰ i/scriptũ ꝓ vt ponit. cũ e/qm̃ vel quantũ sigt.

Dum. ¶ Dũ tria sigt. tãtũ modo donec ⁊ q̃diu. ⁊ qñq; quasi syllabica adiectio est. vt ad esdũ ehodũ agedũ. Sed dũ pro q̃diu indicatiuo/ꝓ donec cõiunctiuo seruit.

Minus ¶ Minus aduerbiũ cõparatiui gradus cũ positiui noie iũctũ facit sigñtiũ cõtrariũ. Teren. hoc nemo fuit minus ineptus. i. prudentior. minus etiã ꝓ nõ ponitur qñ iungitur cũ sin. vt sin minus. i. si non: ⁊ cũ quo. vt quo minus. i. vt non.

Quoad. Usquequo ¶ Quoad sigt quousq; q̃diu quando et quantum.

¶ Usq; quo penultima correpta sigt vndiq; q̃diu donec simul ⁊ aliquando.

¶ Simul significat pariter ⁊ postq̃.

Non solum. Non modo. Non tantum. Isthæc non solum non tantũ nõ modo poscunt,
Sed vel verum etiam iungi vel sed quoq; post se.
Quod minus est poniq; prius, maiusq; subire.
Vt res non tantũ, sed pro te animã quoq; fundã.
Maius vult præ se nedum minus & sibi subdi.
Vt vitam pro te nedum res fundere possum.
Cũq; negans iunctũ his structura reciproca fiet.

Nedum. Nedũ pro nõ solũ ponitur: sed nedũ nunq; vsurpatur nisi quũ de duob⁹ loquimur quorũ alterũ maiꝰ/alterũ minus est: ⁊ minori semp i posteriori parte ꝓponit. nõ solũ in pori parte ponit. vt nõ solũ vulnerauit patrẽ/sed etiã interfecit. dicendũ ꝙ nedũ: patrẽ interfecit nedũ vulnerauit. Et qñ negatiũ cũ his iũgitur reciproca fiet cõstructio ⁊ tũc maius precedet nõ solũ ⁊c. ⁊ minꝰ seq̃tur. vt nõ solũ nõ te amo. sed ne diligo quidẽ. hic scientiã nõ sibi comparat nedũ virtutẽ non colit.

Quãprimũ. Modo. Quãprimũ sigt celeriter ⁊ postulat vnũ verbum. cũprimũ vbiprimũ ⁊ vtprimũ. anglice (as soone as) duo verba postulant.

¶ Modo sumitur pro aliqñ pro solum modo ⁊ pro iamnunc.

Coniunctio est pars orationis indeclinabilis dictiones vel sentẽtias annectens.

¶ Coniunctio dr a ꝙiũgendo: quia vel dictiones vel sententias simul coniungit.

Potestas. ¶ Coniunctioni accidunt tria. Potestas/figura/⁊ ordo.

¶ Potestas cõiunctiõis est qualitas q̃ ei⁹ sigñtionẽ officiũq; in oratione ostendit.

¶ Potestas coniunctionis in decẽ ⁊ octo partes diuisa est: vt infra patebit.

¶ Coniunctiua est que sensus ⁊ verba coniũgit. vt disertus ⁊ sapiẽs fuit Cicero.

¶ Copulatiue cõiunctiones sunt iste. ⁊ q̃ atq; at ac ast quoq;.

¶ Disiunctiua est que q̃uis dictiones coniungat sensum tamẽ diuidit. alterum affirmans: alterũ vero negãs. vt tu es doctus vel indoctus.

¶ Disiunctiue coniunctiones sunt iste. aut ve vel ne nec an neq; seu siue. Hec autẽ in tres partes diuiditur. in subdisiunctiuã/dubitatiuam/⁊ interrogatiuam.

¶ Subdisiunctiua est que licet vocẽ habeat disiunctiuam vtrũq; tñ esse significat. vel simul. vt Alexander siue Paris. vel discrete. vt tota die legit vel scribit.

¶ Dubitatiua est que cũ nota disiunctionis dubitationem significat. vt aut pro deest aut non.

¶ Interrogatiua est que cũ nota disiũctionis dubitationẽ cum interrogatione significat. Uerg. Eloquar an sileam?

¶ Interrogatiue coniunctiones sunt iste. an ne necne anne nonne.

¶ Expletiua que et cõpletiua dicitur est que ornatus causa vel metri nulla significationis necessitate ponitur. vt enimuero daue.

¶ Expletiue vel cõpletiue cõiũctiones sunt iste: quidẽ eẽdẽ vero aũt quoq; sciz nimirũ, pfecto. Hec aũt in duas partes diuiditur. i approbatiuã/⁊ distributiuã.

¶ Approbatiua est que rem approbat ⁊ affirmat. vt equidem merui.

¶ Distributiua est que diuersis diuersa distribuit. vt ego lego/tu vero dormis.

¶ Electiua est que ex diuersis propositis aliq̃d elegi ostendit. vt diues volo esse magis q̃ pauper.

¶ Electiue cõiunctiones sunt iste. q̃ ac ⁊ atq; quando sumuntur pro q̃.

¶ Aduersatiua est que aduersum cõuentienti sig̃t. vt q̃uis neges peccatũ cõstat.

¶ Aduersatiue cõiũctiones sunt iste. sed tamẽ q̃q̃ q̃uis etsi tamẽsi/etiamsi/at verum quando pro sed ponuntur.

Abnegatiua vel exceptiua est q̃ rem aliqua causa impeditã fieri non posse ostẽdit. vt nisi adesses nihil comederem.

Abnegatiue vel exceptiue cõiunctiones sunt iste. ni nisi q̃n alioquin preterq̃.

Diminutiua est que diminutionem sig̃t. vt si non potes legere saltem scribe.

Diminutiue cõiunctiones sunt iste: saltem/ne/nec/at/aut/⁊ vel pro saltem.

Causalis est que causam vel ordinẽ rei precedentis adsequentẽ significat.

Causales coniunctiones sunt iste. q; quapropter q̃n q̃ppe eni eteniã nãq; quãdoquidẽ siquidẽ quatenus vt q; ne neu neue ii quũ ⁊ quãdo sumpta pro quia.

¶ Hec aũt in quattuor partes diuiditur. in cõtinuatiuã/subcontinuatiuã/adiũctiuam/et effectiuam.

Continuatiua que et conditionalis dicitur est que continuationẽ cũ dubitatione (iuncta indicatiuo) ostendit. vt si stertit dormit.

Subcontinuatiua est que causam continuationis non cum dubitatione rerum essentiam ostendit. vt qui ambulat mouetur.

Adiunctiua est que sic esse vel nõ esse dubitans subiũctiuis adiũgitur. vt si veneris multa commoda feres.

Effectiua est que ex causa precedentẽ sig̃t effectũ. vt domus fortis est nam ex ligno ⁊ lapide fidele constat. Hec tamẽ pot reduci ad subcontinuatiuam.

Collatiua rationalis vel illatiua est/que ex premisso sermone rationẽ ostendit. vt tu es homo ergo mortalis.

Collatiue rationales vel illatiue coniunctiones sunt iste. ergo ideo igitur ⁊ atq; proin proinde quocirca propterea idcirco.

Eadẽ cõiunctio pro varia sua sig̃tione. modo illius/modo alteri⁹ est potestatis.

¶ Figure cõiunctionũ sunt due. Simplex. vt at/sed/enim. Cõposita. vt atq;/sed enim eni enimuero. Ordo cõiunctionũ est qualitas demonstrans que preponi/que vel subiungi coniunctio dẽbeat.

¶ Ordo coniunctionis est triplex. Prepositiuus/subiunctiuus/⁊ cõmunis.

Prepositiuus ordo est in quo coniunctiones precedunt ea que coniungũt.

Coniunctiones ordinis prepositiui sunt iste. at ac ast sed atq; aut vel ne neq; ceterum enimuero verũ si quin quatinus sin seu/siuen nisi etnam.

Subiunctiuus ordo est in quo postponuntur cõiũctiones iste q̃ coniungunt.

Conjũctiones ordinis subiũctiui sunt iste. q̃ ve ne aũt quidẽ quoq; verũ ⁊ enim.

Figure.

Ordo.

Et ponit/trib⁹ modis.

Cõmunis ordo est in quo nũc preponitur nunc postponitur cõiunctio.
Coniunctiones ordinis cõmunis sunt reliquæ omnes.
Et ponitur ꝙnq; modis. Primo modo copulatiue. vt homo ⁊ animal. Scõo causa tus causa ponit. vt ⁊ prudens ⁊ fortis fuit cesar. Tertio disiũctiue. vt legere ⁊ non intelligere est negligere. Quarto successiue. vt bibit ⁊ comedit. Itẽ Jesus sedebat sup pullũ ⁊ sup asinã. i. aliqñ sup pullũ/⁊ aliqñ sup asinã. Quinto expositiue ꝙ id est. Ouidius. Hãc deus ⁊ litem meliorem natura diremit. ij. melior natura. ¶Itẽ multifariã multisq; modis cꝫ ꝙ id est ponit. ⁊ est figura Epexegesis qñ dictio vlterior sequẽs exponit precedẽtẽ. vñ Ebrardus. Est Epexegesis exponẽs dicta priora.

Cõiũctio copulatiua tribus modis inter diuersos casus ponitur.

¶Cõiũctio copulatiua tribus modis discopulat. Primo mõ qñ dictiones copulam claudẽtes eandẽ cõstruendi rõnẽ non habent. vt hic liber est meus ⁊ fratris mei. Cicero erat eloquẽs ⁊ magni ingenij. Scõo qñ sequitur dictionẽ varios casus exigentẽ. vt tu es dignus laude ⁊ premio. Tertio qñ mediat inter duo nomina eorũ diuersi numeri aut declinationis. vt Cicero floruit Rome ⁊ Athenis.

Encletice cõiũctiones.

Ordinis & medij, semperq; est postpositiui.
Encleticæ voces q; pro &, ne pro an, veq; pro vel.
Scribi & proferri cum vocibus immediate
Præiunctis debent, simul vltima syllaba vocis.
Quæ præit ijs acui, debent ipseq; grauari.

Et ⁊ cꝫ.

¶Et ⁊ cꝫ hoc intersunt penes ordinẽ. Nã et interponitur/cꝫ vero postponitur. cũ sit vox enclitica ⁊ facit syllabã precedẽtẽ acui ⁊ seipsam grauari.
¶Cõiũctiones enclitice sunt tres. q; pro ⁊ ne pro an/ve pro vel. ⁊ pferũtur immediate cũ dictionib⁹ precedẽtib⁹ tanq; syllabice adiectiones. vt tuq;/tune/tuue.

Ac simul atq; notat q̃, post secus ac aliorsum
Post aliter, medioq; gradus generis quoq; neutri.

Ac atq;.

¶Ac ⁊ atq; qñ ponuntur pro aliter aliorsum vel secus: accipiunt pro q̃. vt aliter est ac dicis. Uergilius. Haud secus ac iussi faciunt. ⁊ sepe post cõparatiuos gradus neutrius generis.

Dic vel pro q̃uis etiam saltem quoq; siue.

¶Uel sumitur pro etiã/pro saltem/pro siue/et q̃uis.

Ne signat valde, vel certe, non, simul vt non.
Quum signat nunquid/vox est encletica semper.

Ne.

¶Ne ponitur pro certe. Teren. Ne iste haud mecũ sentit. Pro nõ/qñ iungit imperatiuo modo. vt ne pete firmatas pacis dissoluere leges. Pro vt non/vel q̃ nõ. vt oro ne facias. Qñq; interrogatiue ponit pro an: ⁊ tũc semp postponitur enclitice. vt tune ille es Eneas? Et est imperatiuꝰ huiꝰ verbi/neo/nes. Ponitur etiã pro valde. Terentius. Faciunt ne intelligẽdo: vt nihil intelligant. hoc est valde ⁊ curiose intelligendo.

Nec neq;. An.

¶Ne dubitatiue siue interrogatiue ponit cũ nec pcedẽte. vt sic facã necne ignoro. Pro annon sed an superuacue tunc additur: sic. ignoro an faciam necne.

Nec neq; quum gemine verbũ plurale reposcunt.

¶Nec ⁊ neq; cũ duob⁹ suppositis singularib⁹ geminate verbum exigũt plurale. Teren. in adel. Hec si neq; ego neq; tu fecimus nõ sinit egestas facere nos.
¶An interrogatiue frequẽter ponitur: qñq; tamen dubitatiue. vt dubito an viuat an mortuus sit.

Q̃ signat quantũ gradui iunctum positiuo.
Atq; superlato valde, ni quando sequantur
Hæc. possum valeo queo tunc quantũ quia signat.

q̃ pro quãtũ ⁊ valde.

¶Quã iunctũ positiuis quantũ sigt. Qñ autem iungitur superlatiuis idẽ est qꝫ

valde: nisi sequatur aliquod istoꝝ verborũ: possum valeo aut queo. qꝛ tũc ꝑ sigt quantum. vt ꝑ breuissime potero sententiam rescribam.

Quin etiam signat, qui non, cur non, simul & non.

¶ Quin trifariam accipitur. Primo pro quinetiã siue atq; etiã idq; fere cũ indicatiuo. Scõo pro vt non vel qui non seu quominus. et id cũ subst̃atiuo. Tertio ꝑ cur non: id aũt interrogatiue et cum indicatiuo. Quin.

Si pro vtinam sumas pro non sic pro quia q̃uis,
Finito seruit si certum quando notabit,
Incertum signans coniunctiuum sibi poscit.
Si prius exposcit, sin posteriusq; locari.

¶ Si sumitur pro non, pro quia, pro ꝙuis, ꝛ pro vtinã. Si quando ponitur dubitatiue coniũctiuo seruit. quando vero non indicatiuo. Si ꝛ sñ hoc intersunt. Si priori oratioñi iungitur, sin autem posteriori. Si multa sigt.

¶ Siquidem. i. certe. siquidem. i. quia.

Etsi cum tametsi q̃q̃ q̃uis licet vsu
Distant, illa modo primo tria iunge priora.
Principio & libri sententiæ epistolij ve.
Postposita interdũ a nihilo pendere reperta.
Postponi semper duo posteriora reposcunt
Et coniunctiuum raroq; modũ sibi primum.

¶ Quã ꝑ, etsi, tametsi, ꝑmet clausule semper iũgi postulãt. ꝛ vt plurimũ indicatiuo seruiũt. licet ꝛ ꝙuis primas refugiũt clausulas: indicatiuo ꝑ rarissime seruiũt. Etsi. Tametsi. ꝙ ꝙ. ꝙuis.

Disiunctiua secat sensus, iungit quoq; voces.

¶ Cõiunctiones disiũctiue voces iungũt: sententias vero disiũgũt. ¶ Porro significat vero, aũt. ꝛ interdũ lõge, valde, certe, postea, ꝛ vltra: ꝛ tũc aduerbialiter.

Seu pro vel petit s, pro sicut scribito per c.

¶ Seu s, scriptũ, vel sigt. Ceu c scriptũ, sicut. ꝛ aduerbiũ similitudinis est. Seu. Ceu.

¶ Neu ꝛ neue sigñt vt non. Verg. Neu populũ antiqua sub religiõe tueri. Ouid. Neue operis famam posset delere vetusti. Neu. Neue.

¶ Ceterũ et verũ nota coniunctionaliter posita sunt ꝑ sed. vtrũ nomẽ pro coniunctione interrogatiua etiam ponitur. Ceterum. Verum.

¶ Ita aduerbiũ affirmãdi est, ꝛ aduerbiũ similitudinis. ꝛ cõiunctio rationalis. Ni. Nisi.

Quippe relatiuo qui pulcre iũgitur & quum.

¶ Quippe eleganter iungitur huic relatiuo qui, que, qõ. ꝛ huic aduerbio quũ. vt quippe qui, quippe quum. Preterꝙ.

Ni nisi præterq̃ similes connectere casus
Assoleant, præter quartum semper sibi poscit.

¶ Ni nisi preterꝙ et preter hoc intersunt. ni nisi ꝛ preterꝙ. copulãt casus. preter vero accusatiuum postulat.

Prepositio est pars orõnis indeclinabilis que aliis partib⁹ orõnis in appositione velin cõpositione ferme preponitur.

¶ Prepõ dr a preponẽdo: qꝛ ceteris partib⁹ orõnis suũ est ꝑponi. ꝑter tenus, q̃nunꝙ in appositione nec i cõpositione prepositã inuenitur: qõ ñ fieri cõtra prepõnis naturam Aelius attestatur.

¶ Prepositioni accidunt tria. scz Casus, figura, ꝛ ordo.

¶ Casus prepositionis sunt tres. gtus, actus, ꝛ abltus. non enim q̃ prepositiones casum regunt: sed (Sulpitio teste) casui deseruiunt. Prepõnes regũt tres casus.

¶ Prepões deseruientes genitiuo casui sunt iste. Pridie, postridie, et tenus.

De præpositionibus.

¶ Prepõnes deseruientes accusatiuo casui sunt iste. ad/apud/ante/aduersum/aduersus/cis/citra/circũ/circa/contra/erga/extra/infra/inter/intra/iuxta/ob/pone/per/prope/propter/fm/post/trans/vltra/supra/preter/circiter/vsq;/versus secus/penes/pridie/ꝛ postridie.

¶ Prepositiones ablatiuo deseruientes sunt iste. a ab abs cum coram clam de e ex pro prepalam sine absq; tenus.

¶ Prepõnes que nũc actõ nũc ablto deseruiunt sunt iste. in sub super ꝛ subter.

In/sub/super/et subter.

¶ In sub super ꝛ subter/qñ iunguntur verbis aut participijs significãtib⁹ motũ ad locum/accusatiuus: quando ꝺo alijs/ablis iunguntur.

¶ Super cũ contiguatione plerũq; vult actiñ. aliter ablatiuum.

Prepõnes separabiles ꝛ inseparabiles.

¶ Prepõnũ alie sunt semp separabiles/alie semp inseparabiles/alie vero cões.

Prepõnes semp separabiles sunt iste. apud penes fm absq; sine. cũ q̃busdã alijs.

Prepõnes semper inseparabiles sunt iste. am di dis re se co con.

Reliquę nunc separabiles nunc inseparabiles inueniuntur.

¶ Figura prepositionis est duplex. Simplex. vt abs. Cõposita vt absq;.

¶ Ordo prepõnis est qualitas demonstrans que preponi/que ve supponi prepositio debeat

Ordo.

¶ Ordo prepõnis est triplex. Prepositiuus/subiunctiuus/ꝛ cõmunis.

Prepositiuus ordo est in quo prepositio suo casuali preponitur.

Subiũctiuus ordo est in quo prepositio suo casuali postponitur.

Communis ordo est in quo prepositio nunc preponitur/nunc postponitur.

Ordinis subiunctiui sunt iste. ⁊ siue/vsq;/tenus. Cũ ordinis est cõmunis. Cetera vero (nisi cõtra acciderit aliqñ licentia poetica) sunt ordinis prepositiui.

¶ Cũ postponitur ablis istorũ pronoim. Me te se nobis et vobis. ꝛ ablto huius relatiui qui/que/quod.

Potestas ꝓpõnis in cõpõne.

¶ Quã vim habet prepõ in cõpositione/aut cõplet/vt preclarus. aut mutat/vt pius impius. aut minuit significatum. vt tristis subtristis. aliqñ tamen posita prepositione in compositione/compositum pro simplici ponitur.

¶ Si due prepõnes casuali precedãt posteriꝰ casum reget. vt veni de vltra mare/de postfectantes accepit eum.

Postpositum sexto iungas tenus & genitiuo
Qui rerũ est geminũ sic singlariq; carenti. Perottus.

Tenus cũ gtõ. vel ablto.

¶ Tenus cũ ablto cõstruitur. Ut in illo Uergiliano. Summo ten⁹ attigit ore. Et cũ gtõ plurali qui est rerũ geminarũ. Uerg. Et crurũ tenus a mẽto palearia pendent. Uel nominũ carentiũ singulari numero. vt Athenarũ tenus. Quidã tamen dicunt illũ gtiñ poni loco ablatiui more grecorũ/qui carent ablatiuo.

Tenus significat vsq; ad. vt collo tenus. i. vsq; ad collũ. aurium tenus. id est vsq; ad aures.

Were ꝓpõnes.

¶ Were prepõnes ꝛ aduerbia hoc interssunt. Were prepõnes sunt ille/q̃ casibus seruiũt: ꝛ sine illis in appositione. i. extra cõpõnẽ congrue poni nõ põt. vt ad de.

¶ Aduerbia casualia sunt que etiam casibus more prepositionũ seruiunt/ꝛ sine casibus posita aduerbia sunt. vt pone subit coniunx coram data copia fandi.

Ad signat iuxta contra pro pręter apudq;
Circiter & propter pro valde & cõparat vsq;.

Ad.

¶ Ad sumitur pro iuxta. vt habitat ad flumina. i. iuxta flumina. Pro aduersum/vt ad in aduersor. Pro cõtra. vt ad hostes pugnat. i. cõtra hostes. Pro circiter. vt ad tria millia. i. circiter tria millia. Pro propter vt ad quid venisti. i. ꝓpter q̃d. Pro pro. vt ad tempus. i. pro tẽpore. Pro valde. vt ad in admiror. Et pro in comparatione. vt nihil est ad fratrem. i. in cõparatione fratris.

Signat apud iunctum personis cum inq; aliquando.
In signat iunctum cum nominibusq; locorum.

Apud.

Apud aliqñ sumit⁹ pro in/ꝛ pro cũ. Pro in qñ iungitur noib⁹ locorũ. vt apud forũ. i. in foro. Pro cũ qñ psonis iũgit⁹. vt apud magistrũ. i. cum magistro. Et nõnunq;

iunctũ cum personis significat in. vt apud Terentiũ. i. in Terentio.

Ante locum tempus personam significanti
Præiungas, sed personæ tantummodo coram.
Præ signat propter necnon quandoq; præesse,
Omnibus adde palam, iũgas genus id reliquisq;,
Aduerbi in morem/pone interdum sine casu.

Ante coꝝ̃ pre et palam hoc intersunt. Ante preponit̃ nois̃bus sig̃nti⁹ locũ/tẽpus aut pſonã. coꝝ̃ vero tñ pſonis. pre aliqñ notat causam/vt pre dolore. i. ppter dolorẽ. aliqñ preeminentiã: vt pre ceteris pre aliis. Palã vero signo vniuersali preponitur. vt palam omnibus. ⁊ aliqñ profertur sine aliquo casuali. vt dic palam.

Ante.
Coram.
Pre.
Palam.

Cis fluuij aut montis proprijs dato, citra alijsq;
Interdum ponas ornate pro sine citra.

Cis⁊ citra hoc intersunt. Cis semper iungitur nominibus propꝝis fluuiorꝝ aut montium. citra vero aliis.

Cis
Citra.

Nominibus iungas aut temporis aut numerorũ
Circiter, ast alijs circum circave quibusuis.

Circiter circum ⁊ circa hoc intersunt. circiter iungitur nominibus numerorum aut temporis. circũ ⁊ circa vero aliis.

Circiter.
Circa.

M perdit circum vocalis quando sequatur,
Consona quũ sequitur circum tunc m retinebit.
M mutatur in n quoties sequitur c d q t.

Circũ qñ cõponitur cũ dictione incipiente a vocali m abiscit. vt circueo circumamictus/circuitus/circumornatus. si vero cũ dictione incipiente a cõsonãte cõponat̃ m manet integrum: nisi c d q t/sequatur: tunc m mutatur in n.

Circũ i cõpõne

Aduersum aduersus contra erga in diuidit vsus.
Erga sume bonam in partem, contraq; malam, sed
Aduersum aduersus simul in sumas in vtranq;.

Aduersum aduersus/cõtra erga/⁊ in idẽ sig̃nt. vsu tamen sic differunt. Erga eni semper in bonã partem sumitur. Cõtra in malã partẽ. aduersus aduersum ⁊ in/tã in bonã partẽ q̃ñ i malã sumi possunt. ¶ Extra ponitur aliqñ ꝓpter. Teren. in phor. Neq; cognatus extra vnã ancillulam quisq; aderat. extra. i. preter.

Aduersus
Aduersum.
Contra.
Erga.
In.

Ob signat propter quum sumitur appositiue,
Sed signat contra vel circum in compositura,
Et veteres legimus pro ad posuisse, vel obire.

Ob in appositiõe sig̃t ppter. Virg. Cuius ob auspiciũ infaustũ moresq; siniſtros. in cõpositione vero contra vel circũ significat. vt obambulo/occurro.

Ob.

Per signat valde quoties cum nomine iunctum est
Signat cum verbo iunctum vel participante
Ad finem, siue in toto producere quicq̃
Appositum propter signat sic per mediumq;.

Per in cõpositione iunctũ cũ nois̃bus significat idẽ qõ valde. cũ verbis aut partiꝑtijs finire significat⁊ interdũ ꝓpter sumitur. vt apud Teren. Neq; per etatem tamen potuerat. ⁊ per aliqñ sumitur priuatiue. vt perfidus.

Per.

Nunc post, nunc iuxta, nunc pro notat inq; secundum,

Secundum.

¶ Scõm multa ſigt. Primo ſigt poſt. vt ſm Platonẽ loqr/ ſm Pithagorã diſputo. aliqñ ſigt iuxta. Verg. Dulcib⁹ ille quidẽ illecebris et plena ſecundũ flãmã: accepit vulñ ſm aurẽ. i. iuxta aurẽ. ſumĩ etiã qñq; p p. vt ſm telitẽ do. ſm me iudica. i. p me te. ſm etiã pro in ponitur. Cicero ſm q̃etẽ viſus eſt repẽte. i. in q̃ete.

Trans in cõpoſitis perdit nihil, his niſi demptis.

Trano traijcio trabea & traducere trado.

Trans. ¶ Trãs in cõpoſitione manet integrũ: q̃nq; dictionib⁹ exceptis. trano/as. traijcio/cis. trado/is. traduco/cis. ⁊ hec trabea. i. veſtis regalis. de trans ⁊ beo/as.

Præter cõpoſitum verbo iuxta notat, atq;

Caſibus appoſitum ſignat niſi vel ſine contra.

Preter. ¶ Preter ꝓpoſitũ ſignificat iuxta. vt preterfluit. Preter niſi ⁊ ſine/ ⁊ qñ cõtra ſigt. Terentius. Ut preter ciuũ morẽ atq; legem ⁊ ſui voluntatem patris tamẽ hanc habere ſtudeat cum ſummo probro.

Pro. Pro ſignat propter, valde, in, iuxta, atq; ſecundum.

¶ Pro ſumitur pro in. vt pro tribunali. i. in tribunali. pro propter. vt p precibus pro iuxta vel ſm. vt pro viribus. pro valde. vt in pronereor.

Præq; notat propter, præ comparat & notat ante.

Pre. ¶ Pre aliqñ ſumĩ pro valde. angl. (out taken) vt p̃ diues (outtaken ryche) ⁊ interdũ p ante. vt pre ceteris amauit. i. ante alios. aliqñ vero in cõparatione. Terent. hic illũ pre me cõtempſit. i. in cõparatione ad me. interdũ p ob vel ꝓpter. vt non poſſum dormire pre dolore dentiũ. i. ob vel propter dolorem dentium.

Nominibus proprijs iunctum poſtponitur vſq;.

Appellatiuis iunctum præponitur vſq;.

Vſq. ¶ Vſq; iunctũ nominib⁹ appellatiuis preponitur caſuali. vt vſq; ad monaſteriũ. vſq; aũt iunctũ noib⁹ ciuitatũ vel vrbiũ/ ſemper poſtponitur caſuali. vt Lõdinũ vſq; (vp to London) Couentriam vſq;.

Appoſitum notat in ſuper contra vſq; ad & inter.

Pro erga cõpoſitũ non valde intra ad quoq; contra.

In. ¶ In ſumitur pro valde. vt apud Terentiũ: incurius. i. valde curius. p nõ aut priuatiue. vt iniuſtus. i. nõ iuſtus/ imprudẽs. i. nõ prudẽs. p inter: vt mediſq; in millib⁹ ardet. i. inter millia. pro cõtra: vt in hoſtes. i. cõtra hoſtes. p ad: vt in os dicam. i. ad os. pro p: vt in monumentũ dedi. i. pro monumẽto. ⁊ aliqñ ſigt ad locum/ in loco: ad perſonam ⁊ in perſona.

Sub notat ante ſupra prope in necnon per ad infra.

Compoſitumq; ſuper, nunc aufert, diminuit nunc.

Sub. Sub ſumĩ pro ſupra. vt ter flumina ſubiecta reluxit. p infra: vt ſubiecit candã. p prope: vt deinde ſub ipſo ecce volat. pro in: vt ſub ingenti tẽplo. p ante: vt ſub luce. p p: vt ſub noctẽ cura recurſat. ⁊ aliqñ ſignificat ad locũ: vt poſteq; ſub ipſos. aliquãdo in loco: vt ſub luce maligna. ⁊ in cõpoſitiõe modo localem vim retinet: vt ſubdico. modo diminutiuam: vt ſubrideo.

Iſta ſuper ſignat de valde deſuper atq;

Inſuper atq; ſuper ſupereſt pro ſignat & vltra

Super ¶ Super ſumitur pro de: vt multa ſup Priamo rogitãs. p pro: vt nũ ſuper imperio mouear. p inſuper: vt ecce ſuper meſte magna Diomedis ab vrbe. p deſuper vt ſuper vallo proſpectans troes. pro ſupereſt: vt neq; enim lingua ſuper vlla periclitor. ⁊ pro vltra: vt ſuper garamantes ⁊ indos bibi ſatis ſuperq;.

Ex ab e ſimul a de ſenſu non variantur

Sed varie iungantur enim tunc dicimus ab cum.

De interiectionibus.

Dictio quæ sequitur quando incipit l/r/s/aut i,
Abs tunc dicatur t q si quando sequatur.
Præpones alijs ex eq; sonantibus a de.

¶ Am significat circum. vt amplector. i. circūplector.
¶ Di significationem habet separatiuā. ꝛ iūgitur dictionib⁹ a cōsonātib⁹ incipientibus preter c/p/s/t/vel i consonantem. Am. Di.
¶ Dis sig̃tionē habet separatiuā. vt dispono discedo. ꝛ iūgit dictionib⁹ a/c/p/s/vel i consonante incipientib⁹. vt discedo/dispono/dissentio/distraho/disiūgo. f/ vero sequēte mutatur in eam. vt differo. Dis.
¶ Re sig̃t retro: a quo per apocopen videtur factum. vt respicio. Re.
¶ Se sig̃tionē habet separatiuā. vt seduco. ꝛ abnegatiuā: vt securus. i. sine cura. Se.
¶ Con significat simul. vt cōpono/comparo. Con.

Interiectio est pars orationis indeclinabilis interiecta alijs partibus orationis ad exprimendos animi affectus.

¶ Interiectio dicitur ab interiacendo: quia alijs orationis partibus est interiecta.

¶ Interiectioni accidit vnum. potestas vel significatio.

Potestas vel sig̃tio interiectionis est qualitas que mētis passionē ostendit. Potestas interiectionis.

¶ Potestates seu sig̃tiones interiectionū sunt varie. alie sunt gaudētis: q̄ animi leticiā sig̃nt. vt euax/haha/he. Alie dolentis: que luctū vel dolorem sig̃nt. vt heu/eheu. Alie timētis: que panorē aut timiditatē sig̃nt. vt atat. Alie admirātis: q̄ animi admirationē sig̃nt. vt pape. Alie deridētis: q̄ derisum sig̃nt. vt hui. Alie indignātis. i. irascētis: q̄ animi indignationē seu irā sig̃nt. vt vah. Alie exclamātis que affectū animi ad exclamationē significāt. vt oh/eho. Alie execrātis: q̄ execrationem significant. vt veh malum/multo malo.

¶ Quia eadē vox interiectionis varios affectus significare pōt sub varijs spēb⁹ interiectionis inuenitur. vt ah gaudētis/dolētis ꝛ timētis interiectio esse pōt.

¶ Multe partes orationis interiectiue poni solēt. nomē per se. vt malū infandū nomen cū prepōne. vt prohnepos/prohpudor. Pronomē cū adiectiuo. vt me miserū. aliqñ integra oratio non solum latina: sed etiā vernacula. vt proh deum atq; hominum fidem. ha Jesu mercy/ha good lorde ꝛc.

FINIS.

Londini in ędibus VVinandi de Vorde vicesimo quinto supra sesquimillesimū nostræ salutis anno, Mēse Ianuario.

wynkyn
de

THE END OF

TITLE De octo p
ofatoni

AUTHOR Whittinto

LIBRARY Bodlei

LIBRARY REF. NO. Maso

ORDER NO 10301. s

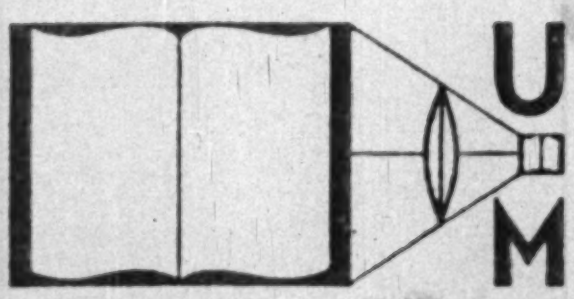

UNIVERSI

ANN ARBOR

OF

partibus

LS.

ton. R. DATE. 1525.

lam.

son. H. 7.

S.T.C. 25504

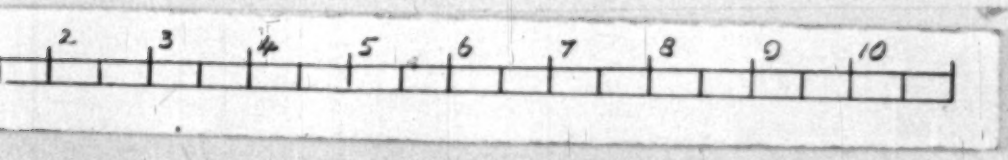

RSITY MICROFILMS

BOR MICHIGAN